

MEMÒRIA D'ACTIVITATS 2004

TARRAGONA, MARÇ DEL 2005

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	3
1. ESTRUCTURA ORGANITZATIVA I EQUIPAMENT	6
1.1 Implementació progressiva de l'estructura organitzativa prevista en els Estatuts i en el pla quadriennal d'activitats	
1.2 Incorporació progressiva, via contractació, de personal per cobrir els llocs previstos en el pla quadriennal d'activitats	
1.3 Incorporació d'investigadors adscrits i investigadors col·laboradors	
1.4 Habilitació i equipament de la seu de l'Institut	
2. LÍNIES, PROGRAMES I PROJECTES DE RECERCA	22
2.1 Desenvolupament de les línies, programes i projectes de recerca	
2.2 Tesis doctorals i altres treballs de recerca predoctorals	
3. ACTIVITATS DE FORMACIÓ AVANÇADA I DE DIFUSIÓ.....	84
3.1 Curs interuniversitari d'especialització	
3.2 Doctorat interuniversitari en arqueologia clàssica	
3.3 Exposicions, conferències i altres reunions científiques	
3.4 Altres activitats de difusió	
3.5 Publicacions científiques	
3.6 La web de l'ICAC i altres publicacions	
OBJECTIUS ESTRATÈGICS I INDICADORS DE SEGUIMENT	106
RECULL DE PREMSA	111

PRESENTACIÓ

L'Institut Català d'Arqueologia Clàssica presenta la Memòria d'Activitats del 2004 amb la satisfacció d'haver conclòs de manera adequada el seu primer any de ple funcionament. L'any 2003, mentre es duia a terme la remodelació i adequació de la seu –l'edifici de l'Antic Mercat del Fòrum de Tarragona–, l'Institut ja va començar a treballar en el disseny de les seves bases d'actuació i en alguns projectes de recerca. La inauguració de la seu el setembre d'aquell any va permetre posar en marxa l'estructura organitzativa del centre i desenvolupar les activitats de recerca, formació avançada i difusió. El 2004 s'han continuat les obres d'adequació de les instal·lacions i s'ha completat la segona fase de l'equipament científic del laboratori, el taller i el magatzem, i la dotació del centre de documentació i fons bibliogràfic.

La tasca científica de l'ICAC, molt diversa i interdisciplinària, s'estructura a partir de quatre Línies de Recerca considerades fonamentals en arqueologia clàssica: l'estudi de la ciutat antiga a partir de les seves restes arqueològiques; l'estudi del paisatge i les formes de poblament i organització del territori en l'antiguitat; l'anàlisi dels materials arqueològics i de l'activitat comercial que pot ser reconstruïda a partir d'aquests materials; i, finalment, les produccions artístiques de l'antiguitat: escultura, pintura, mosaics, etc. L'ICAC implementa també tres Programes Transversals que desenvolupen disciplines de caràcter metodològic i aplicat afins a l'arqueologia clàssica: un a partir de les ciències experimentals (paleoambient, arqueologia ambiental i arqueometria); un altre a partir de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) aplicades a l'arqueologia clàssica, i finalment un programa que connecta l'arqueologia clàssica amb les altres ciències de l'antiguitat (fonts textuais, epigrafia i numismàtica). Aquestes Línies i Programes són conduïts per investigadors propis i per nombrosos investigadors externs que participen en les tasques de l'Institut en qualitat de col·laboradors o visitants. Cada Línia de Recerca desenvolupa diversos programes i projectes que centren i ordenen l'activitat de recerca de l'Institut. L'any 2004, l'ICAC ha treballat en 21 projectes de recerca, un dels quals ha conclòs amb la lectura de la primera tesi doctoral llegida a l'Institut.

Dels convenis de col·laboració signats el 2004, convé destacar el conveni marc amb la Universitat de Barcelona i el Contracte Programa amb aquesta mateixa universitat i la Universitat Rovira i Virgili per a la potenciació i difusió de la Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte). També cal esmentar el conveni amb els ajuntaments de Montmeló i Montornès del Vallès per a la gestió i execució del projecte arqueològic del jaciment de Can Tacó –*castellum* romà del segle II aC– i el conveni amb la Universitat Rovira i Virgili en matèria de gestió documental, que permet a l'ICAC catalogar amb el sistema VTLS i incloure els seu fons documental en el Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC). A finals d'any han quedat redactats el conveni marc amb la Universitat Autònoma de Barcelona i el nou Contracte Programa amb el DURSI per al període 2005-2006.

Quant a personal, l'ICAC ha comptat amb 7 investigadors doctors propis –dos del Programa Ramón y Cajal del Ministerio de Ciencia y Tecnología– i 6 tècnics de suport a la investigació. El 2004 l'Institut ha tingut un total d'11 becaris: 9 del programa de beques de postgrau d'iniciació a la recerca de l'ICAC, i 2 becaris FI de la Generalitat de Catalunya. Dues becàries han llegit la tesina i han obtingut el Diploma d'Estudis Avançats (DEA).

Les activitats de formació avançada –un dels objectius assenyalats per a l'Institut– han començat aquest any 2004 amb bon peu. El curs interuniversitari d'especialització “Tendències Actuals en Arqueologia Clàssica”, celebrat els mesos de febrer i abril, va comptar amb la col·laboració de professorat de diverses universitats catalanes i amb especialistes europeus que van ser convidats a participar-hi. El Dr. Jean-Charles Balty (Universitat de París-Sorbonne, França) va inaugurar el curs amb una conferència sobre el jaciment hel·lenístic-romà d'Apamea de Síria, i el Dr. Géza Alföldy (Universitat de Heidelberg, Alemanya) en va fer la cloenda amb una ponència sobre arqueologia clàssica i la interdisciplinarietat de les ciències de l'antiguitat. El curs va tenir 36 estudiants d'arreu dels Països Catalans.

El gener de 2004 es va signar el conveni de col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili per a la realització del programa de doctorat interuniversitari en arqueologia clàssica per al 2004-2005. Durant l'any s'ha treballat en la coordinació del programa, que pel present curs acadèmic compta amb 18 alumnes matriculats.

Pel que fa a publicacions, s'ha editat el segon número de la Sèrie Documenta, el llibre *Les termes públiques de l'àrea portuària de Tàrraco. Carrer de Sant Miquel de Tarragona*, del Dr. Josep Maria Macias i Solé (Ed.). El llibre va ser presentat a la seu de l'ICAC el dia 1 de desembre de 2004. La presentació va anar a càrrec del Sr. Francesc Tarrats Bou, director general del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. Així mateix, han quedat enllestits per a la seva publicació els originals de quatre llibres més.

L'Institut va col·laborar en l'assessorament científic de l'exposició "Tàrraco i l'aigua" realitzada pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, i va participar en la Setmana de la Ciència amb una mostra divulgadora sobre el procés d'excavació arqueològica d'unes termes romanes de l'antiga *Tarraco*.

Finalment, l'ICAC també va acollir a la seva seu la II Reunió Internacional sobre poesia epigràfica llatina organitzada pel Grupo de redacción CIL XVIII, 2, integrat per les universitats Autònoma de Barcelona, Autònoma de Madrid, Sevilla i València, i el Cicle anual de Conferències de la Reial Societat Arqueològica Tarraconsense.

ESTRUCTURA ORGANITZATIVA I EQUIPAMENT

1

ESTRUCTURA ORGANITZATIVA I EQUIPAMENT

1.1 Implementació progressiva de l'estructura organitzativa prevista en els Estatuts i en el pla quadriennal d'activitats

Durant l'any 2004, l'ICAC ha continuat desenvolupant l'estructura organitzativa d'acord amb allò que preveuen els seus Estatuts i el Pla Quadriennal d'Activitats, format pel document de Bases d'Actuació i el Contracte Programa subscrit amb el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI). Les actuacions dutes a terme en aquest sentit han estat les dues reunions del Consell de Direcció, la redacció i signatura de convenis de col·laboració i les reunions de les Comissions de les Línies de Recerca i els Programes Transversals.

REUNIONS DEL CONSELL DE DIRECCIÓ

El 2004 el Consell de Direcció de l'ICAC es va reunir en dues sessions ordinàries.

7a reunió del Consell de Direcció (21 de juliol de 2004)

En aquesta reunió es va aprovar:

- La memòria de les activitats realitzades i de la gestió de l'exercici del 2003
- El balanç econòmic de l'any 2003
- El programa d'activitats per a l'any 2004
- El pressupost per a l'any 2004
- La reforma dels articles 8.1 i), 14 i 16 dels Estatuts de l'ICAC
- La provisió de llocs de treball en règim laboral

8a reunió del Consell de Direcció (27 de desembre de 2004)

En aquesta reunió es va aprovar:

- L'informe del director sobre les activitats dutes a terme des de la darrera reunió del Consell de Direcció
- El programa d'Activitats del 2005
- El pressupost del 2005

Així mateix, es va informar sobre la preparació del nou Contracte Programa amb el DURSI per al període 2005-2006.

REDACCIÓ I SIGNATURA DE CONVENIS DE COL·LABORACIÓ

Convenis de col·laboració signats el 2004 (total 12):

- ✓ Conveni marc amb la Universitat de Barcelona (20 de gener)
- ✓ Conveni amb la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili per a la realització del programa de doctorat interuniversitari "Arqueologia Clàssica" (26 de gener)
- ✓ Conveni específic amb l'American Academy in Rome per a l'edició d'una monografia sobre la vaixella de vernís negre de Cosa, Itàlia (18 de maig)
- ✓ Conveni amb la Universitat Rovira i Virgili i Repsol YPF per a la realització i desenvolupament del projecte de recerca "La vil·la romana del Morell (Tarragona)" (11 de juny)
- ✓ Conveni amb l'Ajuntament de Josa i Tuixent, l'Ajuntament de La Vansa i Fórnoles i el Consell Comarcal de l'Alt Urgell per a la realització d'un projecte de recerca arqueològica (14 de juliol)
- ✓ Conveni amb l'empresa Màrmara-David Bea i Castaño. Arqueologia, patrimoni i turisme per a la participació en el programa de Beques d'Iniciació a la Recerca de l'ICAC (15 de juliol)
- ✓ Contracte-Programa per a la potenciació i la difusió de la Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte) amb la Universitat de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili (31 de juliol)
- ✓ Conveni per a la gestió i execució del projecte arqueològic de Can Tacó -Turó d'en Roïna (Montmeló-Montornès del Vallès) amb els ajuntaments de Montmeló i Montornès del Vallès (22 de setembre)
- ✓ Conveni específic amb la Universitat Rovira i Virgili en matèria de gestió documental (15 d'octubre)
- ✓ Conveni amb el Patronat d'Arqueologia de Guissona i el Comune di Alghero per al projecte "Urbanitas. La Planification Moderne des Sites Antiques", presentat conjuntament a la convocatòria "Interreg III B" de la Comissió Europea (29 d'octubre)
- ✓ Conveni amb el Patronat d'Arqueologia de Guissona per al projecte "Excavació i estudi de les termes públiques romanes de Iesso (Guissona, La Segarra) (10 de novembre)
- ✓ Conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Calafell (16 de novembre)

Convenis que han quedat preparats per a la seva signatura a principis del 2005:

- ✓ Conveni marc amb la Universitat Autònoma de Barcelona i convenis específics per a l'adscripció de personal investigador
- ✓ Contracte programa entre el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i el consorci Institut Català d'Arqueologia Clàssica (2005-06)

S'ha seguit treballant en la redacció dels convenis següents:

- ✓ Conveni marc amb l'Institut d'Estudis Catalans
- ✓ Convenis específics amb la Universitat de Barcelona:
 - Per a la realització del programa de recerca "Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana"
 - Per a la implementació d'un programa de recerca en el camp de les prospeccions geofísiques aplicades a l'arqueologia
 - Per al desenvolupament del projecte de recerca "Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus Orientals de l'antiguitat a l'època medieval"
- ✓ Conveni amb l'Ajuntament de Tarragona per a l'elaboració de la Planimetria Arqueològica de *Tarraco*
- ✓ Conveni marc amb la Universitat Oberta de Catalunya
- ✓ Conveni amb l'empresa ACESA i l'Institut d'Estudis Catalans per a la realització del projecte de recerca "Estudi del paisatge arqueològic antic a l'Ager *Tarraconensis* (a la dreia del riu Francolí)"

COMISSIONS DE LES LÍNIES DE RECERCA I ELS PROGRAMES TRANSVERSALS

D'acord amb les Bases d'Actuació i el Pla Quadriennal d'Activitats, cadascuna de les Línies de Recerca i els Programes Transversals de l'ICAC es regeixen per una Comissió que s'encarrega d'elaborar l'estratègia de desenvolupament, fer el seguiment i avaluació dels programes i projectes i generar les propostes d'activitats corresponents (seminaris, congressos, publicacions, etc.).

L'any 2004 va quedar formalment constituïda la Comissió de la Línia d'***Instrumentum domesticum. Materials i comerç en el món antic***, i integrada pels investigadors següents:

- Dr. Josep Guitart (ICAC)
- Dra. Mercè Roca (UB)
- Dr. Joaquim Pera (UAB)
- Dr. Xavier Nieto (Museu d'Arqueologia de Catalunya)
- Dr. Jordi Principal (ICAC)

La Comissió va plantejar els objectius, els criteris i les estratègies d'actuació en relació amb la Línia de Recerca, i va obrir un període de reflexió, proposta i discussió que ha de portar a la definició de programes i projectes. Per al 2005 es preveu que la Comissió ratifiqui les bases avançades el 2004, avaluï les propostes de recerca i constitueixi en programes o projectes les iniciatives que es considerin més interessants d'acord amb les estratègies científiques marcades per la Comissió i pel centre.

La Comissió de la Línia d'**Arqueologia Clàssica i produccions artístiques**, que ja va quedar constituïda el 2003, es va reunir tres vegades durant l'any 2004. La Comissió està integrada pels investigadors següents:

- Dr. Josep Guitart (ICAC)
- Dra. Isabel Rodà (UAB)
- Dra. Eva Koppel (UAB)
- Dra. Montserrat Claveria (UAB)

Les funcions de secretaria són assumides per la Sra. Anna Garrido, becària de l'ICAC.

La Comissió va decidir estudiar la participació de l'ICAC en dos projectes ja iniciats per la Universitat Autònoma de Barcelona: el *Corpus Signorum Imperii Romani* i l'Estudi dels marbres i els materials lapidis en l'antiguitat clàssica.

La Comissió va planificar la docència de dues assignatures del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica: "Escultura i arquitectura tardoromana. Tècniques i tallers. Iconografia", amb el Dr. Tilo Ulbert com a responsable (director emèrit del Instituto Arqueológico Alemán de Madrid), i "Iconografia en els espais públics a les ciutats romanes", impartida pel Dr. Walter Trillmich (Institut Arqueològic Alemany). D'acord amb la voluntat de l'Institut d'aprofitar la presència a Catalunya de professors de reconegut prestigi i d'excel·lència investigadora, la Comissió va considerar molt convenient la possibilitat d'oferir aquestes dues assignatures com a seminaris oberts a professionals de l'arqueologia i a d'altres col·lectius interessats.

L'any 2004 també ha quedat constituïda la Comissió del Programa Transversal **Arqueologia Clàssica i Ciències de l'Antiguitat. Fonts textuais, epigrafia i numismàtica**, amb la voluntat d'integrar les aportacions de diverses branques auxiliars del camp de la filologia a l'àmbit de coneixement propi de l'arqueologia clàssica, i particularment als programes i projectes de recerca que desenvolupa l'ICAC.

La Comissió està integrada pels investigadors següents:

- Dr. Josep Guitart (ICAC)
- Dr. Joan Gómez Pallarès (UAB)
- Dr. Antoni González Senmartí (URV)
- Dr. Josep Maria Escolà Tuset (UAB)
- Dr. Jesús Carruesco Garcia (URV)

Els objectius que inicialment s'ha plantejat la Comissió són els següents:

- * Elaborar *corpora* de fonts textuais que documentin els àmbits i objectes d'estudi dels diversos programes i projectes de recerca que es desenvolupen a l'ICAC (per exemple els esquemes d'ordenació de l'espai urbà, domèstic o territorial en el món clàssic).
- * Llegir i interpretar les fonts textuais rellevants per a la recerca arqueològica en funció de les necessitats que aquesta plantegi.
- * Llegir, interpretar i editar els nous documents de caire textual aportats per la recerca arqueològica, particularment en l'àmbit de l'epigrafia i la numismàtica.
- * Afavorir i impulsar la col·laboració i les sinèrgies entre l'ICAC i altres centres de recerca a nivell nacional (per exemple l'Institut d'Estudis Catalans) i internacional per a la integració de l'arqueologia clàssica amb la resta de Ciències de l'Antiguitat en un coneixement global i interdisciplinari del món clàssic.
- * Contribuir, des de l'àmbit de la filologia aplicada a la recerca arqueològica, a les tasques de formació avançada i difusió del coneixement que porta a terme l'ICAC en el camp de l'arqueologia clàssica.

1. 2 Incorporació progressiva, via contractació, de personal per cobrir els llocs previstos en el pla quadriennal d'activitats

L'any 2004, d'acord amb les previsions del Contracte Programa, es va assolir la contractació de personal següent:

TIPUS DE PERSONAL	NOMBRE
Investigadors ¹	7
Becaris	11
Suport a la investigació	6
Administració ²	3
TOTAL	27

L'ICAC ha seguit desenvolupant, mitjançant convocatòria pública, el seu programa de Beques d'Iniciació a la Recerca en el camp de l'arqueologia clàssica (BIR), amb la incorporació de 4 becaris nous i la renovació de les 5 primeres beques. Es compta amb la participació de 5 empreses d'arqueologia que col·laboren en el finançament d'aquest programa i ofereixen una àmplia gamma de pràctiques de camp i de laboratori:

- CODEX - ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
- ARQUEOCIÈNCIA SERVEIS CULTURALS
- ACTIUM PATRIMONI CULTURAL
- ATICS
- MÀRMARA-DAVID BEA I CASTAÑO

El 2004 l'Institut ha comptat amb dos becaris predoctorals FI de la Generalitat de Catalunya, un dels quals va obtenir el mes de novembre el Diploma d'Estudis Avançats (DEA).

¹ Inclou el director i 2 investigadors del Programa Ramón y Cajal (Ministerio de Educación y Ciencia)

² Inclou l'administrador

1. 3 Incorporació d'investigadors adscrits i investigadors col·laboradors

A més dels investigadors contractats, l'Institut ha comptat amb personal col·laborador procedent de diverses universitats, museus, centres de recerca, etc., ja sigui per a participar en les Línies, Programes i projectes com en les activitats de formació avançada i difusió.

Universitats dels Països de parla catalana

Universitat de Barcelona (UB):

- Dr. Pere de Palol
- Dra. Mercè Roca
- Dr. Josep Padró Parcerisa
- Dr. Joan Sanmartí
- Dr. Josep Maria Gurt
- Dr. Santiago Riera Mora
- Dr. Jaume Buxeda
- Dr. Miguel Àngel Cau
- Dra. Rosario Navarro
- Dr. Jaume Noguera
- Dr. Lluís Rivero
- Sra. Maria Soledad Madrid
- Sr. Miquel Àngel González López

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB):

- Dr. Joan Gómez Pallarès
- Dra. Isabel Rodà
- Dra. Eva Koppel
- Dra. Montserrat Claveria
- Dr. Josep Maria Escolà
- Dr. Joaquim Pera
- Dr. Bonaventura Bassegoda
- Dr. Oriol Olesti
- Dra. Carme Ruestes

Universitat Rovira i Virgili (URV):

- Dr. Antoni González Senmartí
- Dr. Ricardo Mar
- Dra. Eva Subías
- Dr. Jesús Carruesco

Universitat Oberta de Catalunya (UOC):

- Dr. Cèsar Carreras

Universitat de Girona (UdG):

- Dr. Josep Maria Nolla

Universitat de València (UV):

- Dr. José Pérez Ballester

Universitat d'Alacant (UA):

- Sra. Mercedes Tendero
- Sr. Javier Moltó

Altres universitats i centres de recerca

- Sr. José Antonio Mínguez (Universidad de Valladolid)
- Sr. Carlos Sáenz (Universidad de Zaragoza)
- Sr. François Ricou (Universitat de Provença – CNRS)
- Sra. Corinne Sanchez (Université Paul Valéry – CNRS)
- Sr. Lluís Camarero (Consejo Superior de Investigaciones Científicas)
- Sr. Santiago Giralt (Consejo Superior de Investigaciones Científicas)
- Sr. Alexis Gorgues (Ministère Délégué à la Recherche. École des Hautes Études Hispaniques - Casa de Velázquez)
- Sr. Michel Passelac (CNRS)

Museus

- Dr. Doménec Campillo (Museu d'Arqueologia de Catalunya - Barcelona)
- Dr. Javier Nieto (Museu d'Arqueologia de Catalunya - Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya)
- Sr. Joaquim Tremoleda (Museu d'Arqueologia de Catalunya – Empúries)
- Sr. Jaume Massó (Museu Comarcal Salvador Vilaseca, Reus)
- Sr. Àlex Farnós (Museu del Montsià)
- Sra. Carme Jiménez (Museu de Badalona)
- Sr. Lluís Piñol (Museu d'Història de Tarragona)
- Sr. Joaquim Garcia (Museu de Mataró)
- Sr. Albert Martín (Museu de Mataró)
- Sra. M. Dolors Zamora (Museu de Mataró)
- Sr. Manuel Olcina (Museu Arqueològic d'Alacant)
- Sra. Feliciano Sala (Museu Arqueològic d'Alacant)

Altres

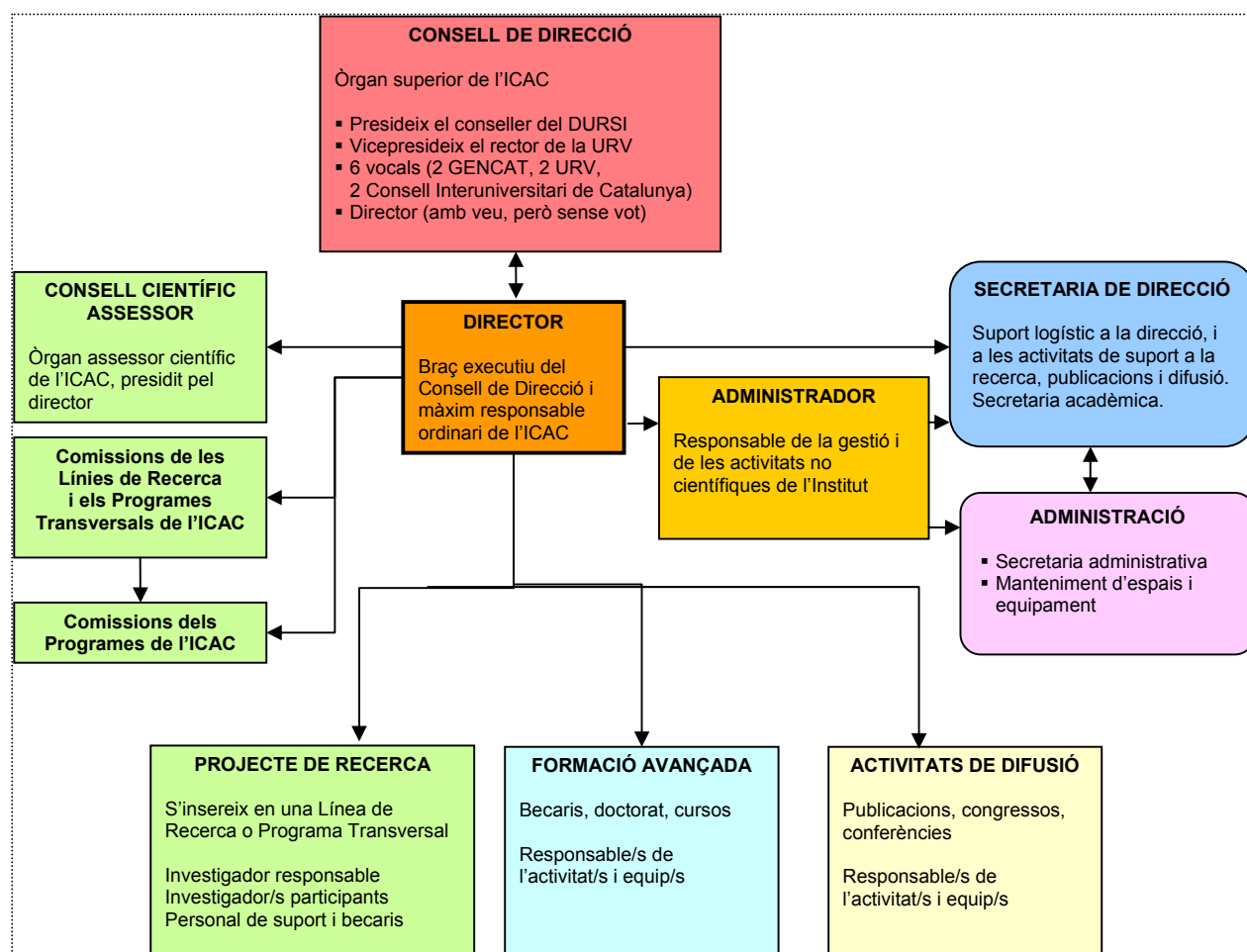
- Sra. Margarida Genera (Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya)
- Sr. Lluís Sant (Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya)
- Sra. Clara Arbués (Consell Comarcal de l'Alt Urgell)
- Sr. Carles Gascón (Consell Comarcal de l'Alt Urgell)
- Sra. Marta Morán (Servei d'Arqueologia, Ajuntament de Lleida)

- Sr. Xavier Payà (Servei d'Arqueologia, Ajuntament de Lleida)
- Sr. Rafel Gabriel (Reial Societat Arqueològica Tarraconense)
- Sra. Maite Mascort (Societat Catalana d'Egiptologia)
- Sra. Maria Adserias (Codex – Arqueologia i Patrimoni)
- Sr. Moisès Díaz (Codex – Arqueologia i Patrimoni)
- Sr. Pedro Otiña (Codex – Arqueologia i Patrimoni)
- Sr. David Asensio (empresa ROCS)
- Sr. Josep Gurri (Dortoka Disseny)

L'any 2004, l'Institut també ha comptat amb la presència de professors i investigadors visitants de reconegut prestigi internacional:

- Dr. Géza Alföldy (Universitat de Heidelberg, Alemanya)
- Dr. Jean-Charles Balty (Universitat de París – Sorbonne, França)
- Dr. Philippe Leveau (Universitat de Provença, França)
- Dr. Patrizio Pensabene (Universitat de Roma “La Sapienza”, Itàlia)
- Dr. Michael Vickers (Universitat d'Oxford, Regne Unit)
- Dr. Paul Zanker (Institut Arqueològic Alemany a Roma, Itàlia)

ORGANIGRAMA DE L'INSTITUT CATALÀ D'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA

1. 4 Habilitació i equipament de la seu de l'Institut

El 2004 ha començat la segona fase d'adequació i equipament científic de la seu de l'ICAC, que es perllongarà encara en la següent anualitat. El 2005 s'acabaran les obres d'adequació i s'iniciarà la tercera fase de l'equipament científic (laboratori, taller i magatzem), la dotació del centre de documentació i fons bibliogràfic.

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ – BIBLIOTECA

L'octubre del 2004, l'ICAC ha signat un conveni amb la Universitat Rovira i Virgili que li permet coordinar-se amb aquesta universitat en matèria de gestió documental. Gràcies al conveni, l'Institut cataloga amb el sistema VTLS i ha inclòs el seu fons en el Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC).

Fons documental de l'ICAC a 31 de desembre de 2004:

Núm. total de documents: 620

- ☐ 34 obres de referència
- ☐ 556 llibres científics
- ☐ 25 revistes científiques
- ☐ 2 revistes de difusió general
- ☐ 3 bases de dades:
 - Dyabola (Institut Arqueològic Alemany)
 - Bibliotheca Teubneriana Latina
 - Thesaurus Linguae Graecae
- ☐ 1 Subscripció *on-line*
 - Enciclopèdia Catalana
- ☐ 1 vídeo

Institucions amb les quals s'ha formalitzat el servei d'intercanvi de publicacions:

Universitats: 17

- Alacant
- Alcalá de Henares
- Autònoma de Barcelona
- Autònoma de Madrid

- Barcelona
- Cádiz
- A Coruña
- Extremadura
- Jaén
- León
- Murcia
- País Vasco
- Rovira i Virgili
- Sevilla
- València
- Valladolid
- Zaragoza

Museus: 9

- Museu d'Arqueologia de Catalunya
- Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
- Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles
- Museu de Badalona
- Museu d'Història de Tarragona
- Museu Municipal "Les Maletes" (Montcada i Reixach)
- Museo Nacional de Arte Romano (Mérida)
- Museo Arqueológico Regional (Alcalá de Henares)
- Museu de Belles Arts de València

Altres: 16

- Generalitat de Catalunya. Servei d'Arqueologia
- Institut Europeu de la Mediterrània
- Biblioteca Pública de Tarragona
- Junta de Extremadura. Editora Regional
- Ministerio de Fomento. Centro de Estudios Históricos de Obras Públicas y Urbanismo
- Diputación de Albacete. Instituto de Estudios Albacetenses "Don Juan Manuel"
- Diputació de Castelló. Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques
- Diputació de València. Servei d'Investigació Prehistòrica
- Institució Alfons el Magnànim Diputació de València
- Seminario de Arqueología y Etnología Turolense
- Ajuntament de València
- Real Academia de la Historia
- Reial Societat Arqueològica Tarraconense
- Instituto de Cultura Juan Gil-Albert (Alacant)
- Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval (ACRAM)
- Fundació Caixa Laietana

TALLER

Durant el 2004 s'ha començat a equipar el Taller, on es porten a terme les tasques de dibuix arqueològic, tractament d'imatges, fotografia, etc.

SALA D'ACTES

A la Sala d'Actes –que té una cabuda de 84 persones– s'hi fan cursos, seminaris i conferències organitzats per l'Institut o per altres institucions.

El dia 30 de setembre de 2004, la Sala d'Actes de l'ICAC va acollir el *Innovative Methodologies Symposium* (Simposi sobre recerca en mitjans digitals) organitzat per la Universitat de Minnesota (EEUU) i la Universitat Rovira i Virgili. L'assistència a l'acte va ser de 38 persones.

LABORATORI

És l'espai on es portaran a terme les analítiques i la restauració de peces i documents arqueològics.

MAGATZEM

El magatzem guarda en dipòsit temporal els materials arqueològics procedents d'excavacions dutes a terme per investigadors propis o procedents d'altres institucions per tal de procedir al seu estudi.

L'Hble. Sr. Carles Solà (conseller del DURSI), el Dr. Francesc Xavier Hernández (director general de Recerca) i el Dr. Josep Guitart (director de l'ICAC) visitant el magatzem de l'Institut (21 de gener de 2004).

DESPATXOS

A més dels despatxos de direcció, administració i secretaria, l'Institut disposa de 9 despatxos per a un total de 19 investigadors.

SALES DE BECARIS

Els becaris es distribueixen en dues sales, una a la planta baixa i l'altra al primer pis.

SALA DE REUNIONS I SEMINARI

Espai polivalent que fa les funcions de Sala de Junes, sala d'exposicions o aula.

Espai de treball i reunió.

LÍNIES, PROGRAMES I PROJECTES DE RECERCA

2 LÍNIES, PROGRAMES I PROJECTES DE RECERCA

2. 1 Desenvolupament de les línies, programes i projectes de recerca

L'any 2004 l'ICAC ha començat a treballar les Línies de Recerca i els Programes Transversals que es van definir inicialment en el document de les Bases d'Actuació.

LÍNIES DE RECERCA

Arqueologia de la ciutat antiga	Arqueologia del paisatge, poblament i territori	<i>Instrumentum domesticum</i> Materials i comerç en el món antic	Arqueologia clàssica i produccions artístiques
COMISSIÓ DE LÍNIA	COMISSIÓ DE LÍNIA	COMISSIÓ DE LÍNIA	COMISSIÓ DE LÍNIA
Investigadors	Investigadors	Investigadors	Investigadors
PROGRAMES I PROJECTES	PROGRAMES I PROJECTES	PROGRAMES I PROJECTES	PROGRAMES I PROJECTES

PROGRAMES TRANSVERSALS

Mètodes i tècniques de les ciències experimentals aplicades a l'Arqueologia Clàssica	Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) aplicades a l'Arqueologia Clàssica	Arqueologia Clàssica i Ciències de l'Antiguitat. Fonts textuais, epigrafia i numismàtica
---	---	---

Línia de Recerca **ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ANTIGA**

L'objectiu d'aquesta Línia de Recerca és l'estudi dels processos que van influir en l'establiment de les ciutats antigues, en la seva formació ideològica i urbanística i en la seva evolució cap a les ciutats medievals. Per comprendre el fet urbà en tota la seva complexitat històrica és necessari considerar tant els aspectes arquitectònics i funcionals que van incidir en la construcció i transformació de les ciutats, com el seu context social, polític i ideològic. L'arqueologia clàssica parteix de l'estudi de les restes materials de les ciutats del món antic, amb el propòsit d'integrar a aquesta disciplina les aportacions que, des d'altres fonts, fan altres ciències de l'antiguitat.

La Línia de Recerca "Arqueologia de la ciutat antiga" ha començat a desenvolupar durant el 2004 tres Programes i diversos projectes.

➤ Programa **TARRACO**

Projectes d'aquest Programa:

- ☐ *Tarraco* paleocristiana. El suburbi del Francolí
- ☐ Planimetria arqueològica de Tàrraco
- ☐ Estudi de l'aqüeducte subterrani de Tàrraco

○ Programa **ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ROMANA DE IESSO (GUISSONA)**

Projecte d'aquest Programa:

- ☐ Excavació i estudi de les termes públiques romanes de Iesso (Guissona, la Segarra)

○ Programa **MISSIÓ ARQUEOLÒGICA A OXIRINC (MÍNIA, EGIPTE)**

Projecte d'aquest Programa:

- ☐ Excavació a Oxirinc. Necròpolis Alta i Osireion

Altres projectes d'aquesta Línia de Recerca:

- ☐ Estudi del conjunt arqueològic de Monteró (Camarasa, la Noguera)
- ☐ Projecte de recerca arqueològica sobre el jaciment iberoromà del Serrat dels Tres Hereus (Avià-Casserres, Berguedà)

Programa **TARRACO**: DEFINICIÓ I OBJECTIUS

Mitjançant el programa *Tarraco*, inclòs en la Línia de Recerca de l'Arqueologia de la Ciutat Antiga, l'ICAC pretén incorporar-se a la investigació científica ja existent sobre l'antiga capital de la *Hispania Tarraconensis*. L'Institut afronta aquest objectiu amb la doble voluntat d'esdevenir un espai de suport a la prolífica arqueologia urbana de la ciutat i de convertir-se en un centre més de referència científica i de difusió ciutadana.

La dualitat *Tarraco*-Tarragona constitueix el màxim exponent català de ciutat antiga, no només com a fet arqueològic i urbanístic, sinó també com a realitat social i simbòlica. El fet arqueològic representa un espai urbà fonamental per a la ubicació i la comprensió de determinats episodis històrics del nostre país, i un marc insuperable on es va aplicar l'arquitectura pública, residencial i econòmica de la societat romana. Com a realitat cultural, *Tarraco* va constituir l'escenari de representació d'una mentalitat socioideològica que actualment ofereix un dels compendis d'epigrafia, escultura i cultura material i ritual més rics de la conca mediterrània. Al mateix temps, el coneixement de la ciutat romana esdevé un requisit fonamental per a la interpretació de la ciutat actual, donada la interacció històrica entre el legat clàssic i els processos formatius de les Tarragones medieval i moderna.

Reconstrucció de la seu del *Concilium Provinciae* de *Tarraco* sobreposada a la fotografia aèria de la Tarragona actual.

Font: Digivision

L'activitat de l'ICAC s'articula en diferents projectes d'investigació que conformen dues línies d'actuació: la realització de recerques puntuals que finalitzin en publicacions monogràfiques, i el desenvolupament de projectes d'abast global que esdevinguin eines de suport a la recerca i la gestió patrimonial de la ciutat.

Inicialment, s'ha promogut l'estudi d'excavacions arqueològiques preventives que havien proporcionat resultats d'una alta potencialitat científica però amb unes necessitats específiques de recerca que no havien tingut resposta per part de l'entorn de l'Arqueologia Urbana de Tarragona. Al 2004 s'ha dut a terme l'edició del projecte *Les termes públiques de l'àrea portuària de Tarraco* –centrat en excavacions realitzades entre els anys 1994 i 2000–, i ha finalitzat la recerca del projecte *Tarraco paleocristiana. El suburbi del Francolí*, que s'ha elaborat a partir d'actuacions dutes a terme entre els anys 1994 i 1997. Aquesta

política de suport a l'Arqueologia Urbana no ha estat impediment per a l'inici d'un nou projecte, en aquest cas vinculat a noves excavacions arqueològiques. En col·laboració amb el Museu d'Història de Tarragona, s'ha dirigit una excavació en el *cuniculus* de la ciutat i s'ha implementat el projecte *Estudi de l'aqüeducte subterrani de Tarraco*.

El projecte més ambiciós en marxa és la *Planimetria Arqueològica de Tarraco*. Aquest projecte pretén sintetitzar, mitjançant un plànol arqueològic digital de la ciutat i una base de dades relacionada, totes les notícies historiogràfiques i les excavacions arqueològiques que s'han produït a Tarragona des del segle XIX fins l'any 2004. És un projecte de documentació i es proposa oferir a la comunitat científica una planimetria diacrònica de la ciutat i un compendi bibliogràfic. L'objectiu d'aquesta tasca és potenciar la recerca posant a l'abast del col·lectiu científic una visió de conjunt ordenada de l'arqueologia de *Tarraco*, que a la vegada serà útil també per a la gestió patrimonial i per a la seva difusió.

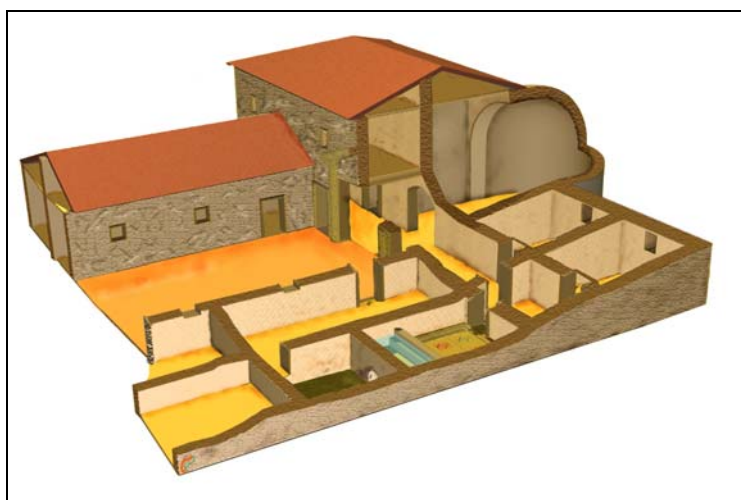
PROGRAMA **TARRACO**: PROJECTES DE RECERCA

Projecte: TARRACO PALEOCRISTIANA. EL SUBURBI DEL FRANCOLÍ	
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Investigador responsable	Jordi López (ICAC)
Descripció Estudi i interpretació del conjunt paleocristià del Francolí, situat a extramurs de l'antiga <i>Tarraco</i> i de l'excavació en extensió que s'hi va portar a terme el 1994. El projecte inclou l'estudi arqueològic d'una <i>domus</i> suburbana (segle IV), una basílica funerària (segle V) i altres edificis relacionats, així com l'anàlisi dels diversos materials arqueològics recuperats.	
Data d'inici	Desembre del 2002
Data prevista de finalització	Novembre del 2004

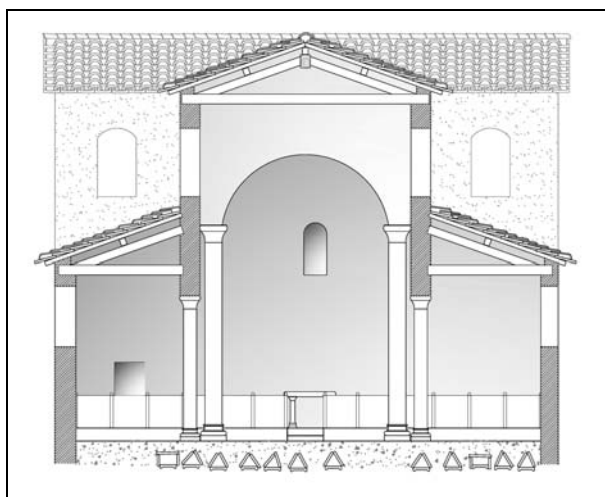
Activitat del projecte durant el 2004

Durant els primers mesos del 2004 es va acabar la redacció de la tesi doctoral, que ostenta un títol homònim al del projecte. El juliol es va trametre a la Universitat Rovira i Virgili i als professors que havien de valorar-la. Finalment, la lectura de la tesi es va fer el dia 19 d'octubre a la seu de l'ICAC, amb l'obtenció d'una qualificació d'excel·lent *Cum Laude* per unanimitat.

Posteriorment, s'ha treballat en la preparació de la monografia que l'ICAC té prevista de publicar el 2005. Tot i que el text és molt similar al de la tesi, l'autor ha fet algunes modificacions basades en les observacions dels membres del tribunal. També ha incorporat noves dades en base a les darreres publicacions. Pel que fa a les il·lustracions del llibre, s'ha comptat amb el treball del Sr. Josep Maria Puche, que ha reelaborat la planimetria.

Restitució 3D de la *domus* suburbana

Secció restitutiva de la basílica paleocristiana

Projecte: PLANIMETRIA ARQUEOLÒGICA DE TARRACO	
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Direcció col·legiada	Josep Guitart (ICAC) Josep Maria Macias (ICAC) Lluís Piñol (Museu d'Història de Tarragona) Josep A. Remolà (Museu Nacional Arqueològic de Tarragona)
Investigador responsable	Josep M. Macias (ICAC)
Descripció Aquest projecte, plantejat com una col·laboració entre el Museu d'Història de Tarragona, la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya i l'ICAC, pretén la realització d'una planta arqueològica de la ciutat romana de Tàrraco, desglossada, en la mesura del possible, en diferents períodes cronològics. La base documental del projecte és la bibliografia i historiografia existent (amb una quantitat aproximada de 2.000 referències topogràfiques) i les nombroses excavacions arqueològiques, encara inèdites, desenvolupades a la ciutat. Es preveu la realització d'una publicació de referència que inclogui les dades bibliogràfiques emprades en l'elaboració de la planimetria, així com una relació, mitjançant breus fitxes descriptives, de totes les dades arqueològiques inèdites en el moment de l'edició.	
Data d'inici	Gener del 2004
Data prevista de finalització	Juny del 2005

Activitat del projecte durant el 2004

L'ICAC i el Museu d'Història de Tarragona han fet durant el 2004 les reunions necessàries per a la redacció del conveni de col·laboració que regula el projecte, conveni que es troba a punt de signar. S'ha iniciat la recollida de dades i de bibliografia que conforma la base informativa del projecte, i s'ha implementat el Sistema d'Informació Geogràfica que s'utilitzarà per al seu desenvolupament.

Planimetria arqueològica de *Tarraco* en procés d'elaboració (desembre 2004).

Projecte: ESTUDI DE L'AQÜEDUCTE SUBTERRANI DE <i>TARRACO</i>	
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Investigador responsable	Josep M. Macias (ICAC)
Descripció Aquest projecte se centra en l'estudi de l'aqüeducte subterrani romà de Tarragona – <i>cuniculus</i> – documentat en la part baixa de la ciutat i del qual, actualment, es coneix un tram de 110 m de longitud excavat dins la muntanya i a uns 13 m de fondària. El <i>cuniculus</i> de <i>Tarraco</i> és, presumiblement, l'obra hidràulica més antiga de la ciutat i, a hores d'ara, presenta nombrosos interrogants quant al seu moment d'excavació, la font de captació d'aigua i la seva funcionalitat. A més, textos decimonònics descriuen tres ramals diferenciats d'aquesta obra. La justificació del projecte està en l'interès i la potencialitat científica d'aquesta infraestructura hidràulica de la ciutat romana, un dels pocs exemplars coneguts a les províncies occidentals de l'antic Imperi Romà.	
Data d'inici	Gener del 2004
Data prevista de finalització	Desembre del 2005

Activitat del projecte durant el 2004

El *cuniculus* en procés
d'excavació (juliol 2004)

Entre els mesos d'agost i octubre del 2004, es va desenvolupar una excavació arqueològica al *cuniculus*, dirigida per Josep M. Macias. L'actuació va ser finançada per l'Ajuntament de Tarragona i executada per l'empresa CODEX-Arqueologia i Patrimoni. Es va comptar amb la col·laboració del Servei d'Investigacions Espeleològiques de Tarragona (SIET), amb qui s'està elaborant la planimetria del tram excavat. L'excavació ha permès establir el període d'abandó de la cova urbana de Tarragona cap a finals del segle II dC, possiblement relacionat amb la crisi urbana de la ciutat en aquest període.

S'ha realitzat el dibuix i la fotografia de les restes arqueològiques que han aparegut, i s'ha dut una mostra de fusta del *specus* de l'aqüeducte al Laboratori de Datació per Radiocarboni de la Facultat de Química de la Universitat de Barcelona.

Ha quedat pendent la signatura del conveni de col·laboració amb el Museu d'Història de Tarragona per completar l'estudi d'aquest monument.

PROGRAMA **ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ROMANA DE IESSO (GUISSONA):** DEFINICIÓ I OBJECTIUS

Amb el conveni de col·laboració entre el Patronat d'Arqueologia de Guissona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, signat el 10 de novembre de 2004, l'ICAC s'ha incorporat, com agent executiu, a la recerca arqueològica de l'antiga ciutat romana de *Iesso* (Guissona, la Segarra, Lleida), en col·laboració amb les altres institucions científiques integrades en l'esmentat Patronat.

Iesso és una de les poques ciutats romanes de Catalunya que no tenen totalment superposada una ciutat actual, i això li dona una potencialitat arqueològica considerable i àmplies possibilitats d'excavació en extensió. La iniciativa de constituir un parc arqueològic, que va ser concebuda a la dècada dels anys vuitanta i ja aleshores recollida al Pla Urbanístic de Guissona, s'ha convertit fa poc en una realitat, que ja ha permès fer possible la visita pública i regulada, des del Museu de Guissona, de les restes arqueològiques que progressivament van essent posades al descobert i que en un futur pròxim hauran de ser musealitzades per permetre'n la visita lliure.

En els darrers anys s'han portat a terme campanyes anuals d'excavació programada al solar del parc arqueològic, en el qual s'han posat al descobert diversos elements del barri nord de la ciutat antiga:

- Una part de la seva fortificació, amb la muralla, una potent torre de defensa, la porta nord en la qual desembocava el *cardo maxim* de la ciutat, i l'*intervallum* o carrer perimetral que separava el baluard defensiu de les cases pròpiament dites.

Restes de la muralla de la ciutat romana de *Iesso* en procés d'excavació i de l'enterrament en fossa que s'hi va localitzar (juliol 2003).

- Una *domus* o casa senyorial de més de 850 m² de planta, construïda en època julio-claudia, sobre les restes amortitzades d'un barri de petites cases de la primera meitat del segle I aC, i remodelada al segle II dC.
- Un celler d'època tardoantiga (segles V i VI dC), amb les restes de la seves instal·lacions per a l'elaboració de vi, amb els corresponents cups i premsa.

El programa "Arqueologia de la ciutat romana de *Iesso* (Guissona)" es proposa a mitjà termini avançar en la caracterització d'aquesta ciutat romana, ubicada a la Catalunya interior però ben relacionada, com a població que en època imperial va pertànyer al *conventus tarraconensis*, amb la capital *Tarraco* i amb les altres ciutats de la costa. El programa treballarà en l'estudi dels seu urbanisme, dels edificis públics i privats, dels seus carrers i necròpolis, de la seva cultura material i elements de la vida quotidiana, i de la seva dinàmica històrica evolutiva des de la fundació al principi del segle I aC fins a l'antiguitat tardana. També tractarà un altre element de gran interès d'aquest jaciment: les restes del poblat dels períodes del Bronze Final i Ibèric Antic que es va desenvolupar al mateix lloc on segles després es va fundar "ex novo" la *Iesso* romana.

L'activitat de l'ICAC al jaciment s'articularà en diferents projectes de recerca que es portaran a terme en col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans. Durant l'any 2004 l'ICAC ha iniciat la seva participació en el programa mitjançant el projecte "Excavació i estudi de les termes públiques romanes de *Iesso* (Guissona)".

PROGRAMA **ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ROMANA DE IESSO (GUISSONA):** PROJECTES DE RECERCA

Projecte: EXCAVACIÓ I ESTUDI DE LES TERMES PÚBLIQUES ROMANES DE <i>IESSO</i> (GUISSONA, LA SEGARRA)	
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	Arqueologia de la ciutat romana de <i>Iesso</i> (Guissona)
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Joaquim Pera (UAB)
Descripció Aquest projecte es planteja portar a terme l'excavació, estudi i interpretació historicoarqueològica de les termes públiques localitzades en el Parc Arqueològic de la ciutat romana de <i>Iesso</i> (Guissona, La Segarra). El projecte s'insereix i forma part del programa de recerca "Recerca Arqueològica a l'antiga <i>Iesso</i> i al seu territori" que està duent a terme el Patronat d'Arqueologia de Guissona.	

L'ICAC s'ha sumat a col·laborar en aquest programa, ja que s'escau plenament amb els seus objectius científics. Així, ambdues institucions han signat, el novembre de 2004, un conveni de col·laboració mitjançant el qual l'ICAC assumeix dintre d'aquest programa la direcció i gestió del projecte d'excavació i estudi de les termes.	
Data d'inici	Novembre del 2004
Data prevista de finalització	Novembre del 2007

Activitat del projecte durant el 2004

S'ha iniciat l'excavació de les restes de l'edifici termal que ja havia sigut localitzat en els treballs portats a terme a la dècada dels anys setanta del segle XX, però que aleshores es va tornar a cobrir després d'haver-ne explorat només una petita part. L'excavació d'enguany ha permès posar al descobert diverses dependències de les termes: la palestra, un *frigidarium*, una sala circular que cal interpretar segurament com un *apoditerium*, i una petita part de dues sales amb sistema de calefacció amb hipocauste relacionables amb la part calenta de les termes (*tepidarium* i *caldarium*). L'estudi arquitectònic i estratigràfic ha posat de manifest que l'edifici va tenir diverses fases i remodelacions en el curs del segle I i II dC.

l'excavació: restes de les termes públiques. Campanya d'excavació 2004.

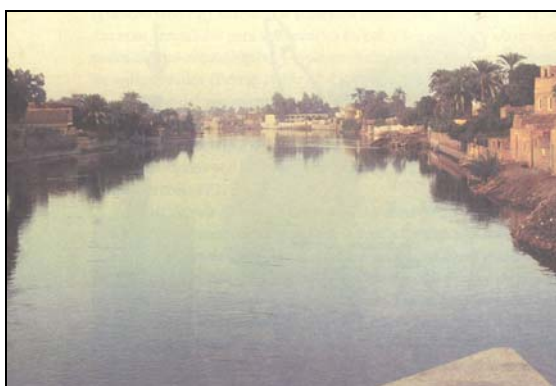
S'ha procedit també a la identificació d'un carrer que limitava l'edifici termal pel seu cantó est. Es tracta d'un *cardo minor* de la ciutat, en el qual hem també hem iniciat l'excavació estratigràfica en profunditat per tal d'establir la seva evolució. Fins al moment de concloure la campanya s'ha documentat la superposició de quatre paviments successius, el més recent dels quals cal situar-lo cronològicament a la segona meitat del segle II dC

Vista general i dibuix en planta del carrer i de les termes públiques de Iesso després de la campanya d'excavació del 2004.

PROGRAMA MISSIÓ ARQUEOLÒGICA A OXIRINC (MÍNIA, EGIPTE): DEFINICIÓ I OBJECTIUS

El jaciment d'Oxirinc es troba a la vora del petit poble d'El Bahnasa, a 180 Km al sud del Caire. Va ser identificat durant l'expedició de Napoleó Bonaparte i des de 1897 ha estat objecte d'excavacions intermitents. Es coneixen les estructures de la ciutat i diverses zones d'enterrament, i s'hi ha trobat milers de papirs, escrits majoritàriament en grec.

El Bahr Yusef a l'alçada d'El Bahnasa

L'any 1992, amb motiu de la troballa d'una important necròpolis que va del període saïta a l'època cristiana (664 aC - 640 dC), el Servei d'Antiguitats d'Egipte va oferir a la Universitat de Barcelona la possibilitat de formar una missió arqueològica mixta per prosseguir les excavacions d'Oxirinc i endegar un programa de recerca que permetés aprofundir en el coneixement global de la societat oxirinquita. La Missió Arqueològica va iniciar els seus treballs el mateix any 1992 sota la direcció del Dr. Josep Padró i la codirecció de Mahmud Hamzah, comptant amb les col·laboracions de la Universitat del Caire, la Universitat Paul Valéry de Montpel·lier i la Universitat Politècnica de Catalunya, així com la Generalitat de Catalunya –Comissionat d'Universitats i Recerca i Departament de Cultura–, la Societat Catalana d'Egiptologia i el Museu Arqueològic de Barcelona. A partir de l'any 1999, la Universitat Rovira i Virgili es va incorporar a la Missió.

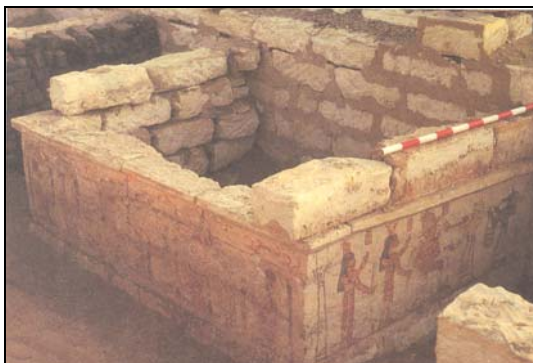
A mitjan 2004, l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, la Universitat de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili van signar un Contracte Programa per tres anys per potenciar i difondre la Missió Arqueològica a Oxirinc amb l'objectiu d'afavorir la investigació, la difusió i la sostenibilitat d'aquest jaciment arqueològic. La Missió pretén donar continuïtat als estudis històricoarqueològics generats per les expedicions anteriors i iniciar una etapa encaminada a potenciar la recerca, conservar les estructures descobertes i potenciar la musealització del jaciment.

El Pla Director 2004-06 elaborat per la Comissió Científica de la Missió ha establert els següents objectius generals:

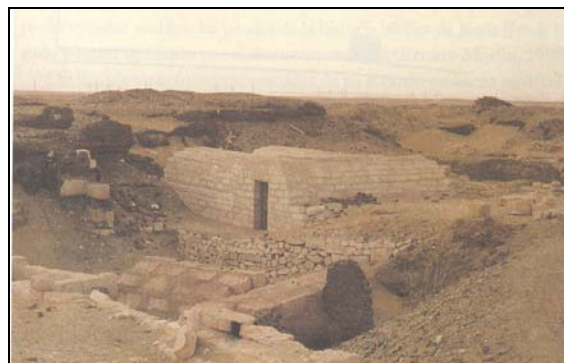
- Estudi arqueològic, històric i filològic del jaciment i la difusió dels resultats de la recerca que s'hi porti a terme, d'acord amb la legislació egípcia.
- La contribució, d'acord i en col·laboració amb les autoritats egípcies, a la conservació, manteniment, adequació i explotació cultural i turística d'aquest jaciment.
- La contribució a la formació d'investigadors i especialistes en egiptologia i arqueologia hel·lenística i romana d'àmbit oriental.

Sectors previstos d'excavació al jaciment:

Necròpolis Alta. Zona funerària amb tombes i deposicions que daten des del període saïta (segle VII aC) fins la invasió dels àrabs a principis del VII dC. Les ruïnes consisteixen en grans cambres de pedra calcària escairada en alternança amb sepultures modestes construïdes amb tovot. Les tombes núm. 1 i 3 constitueixen les peces més monumentals i importants del conjunt per les referències escrites que acompanyen l'edifici i els seus sarcòfags. Entre les construccions més tardanes, destaca una casa funerària d'època paleobizantina amb espais de reunió amb decoració pictòrica i que compta amb criptes sepulcrales que permeten prometedors estudis paleoantropològics.

Sarcòfag rectangular construït de pedra i decorat amb pintures de la tomba núm. 3 de la Necròpolis Alta

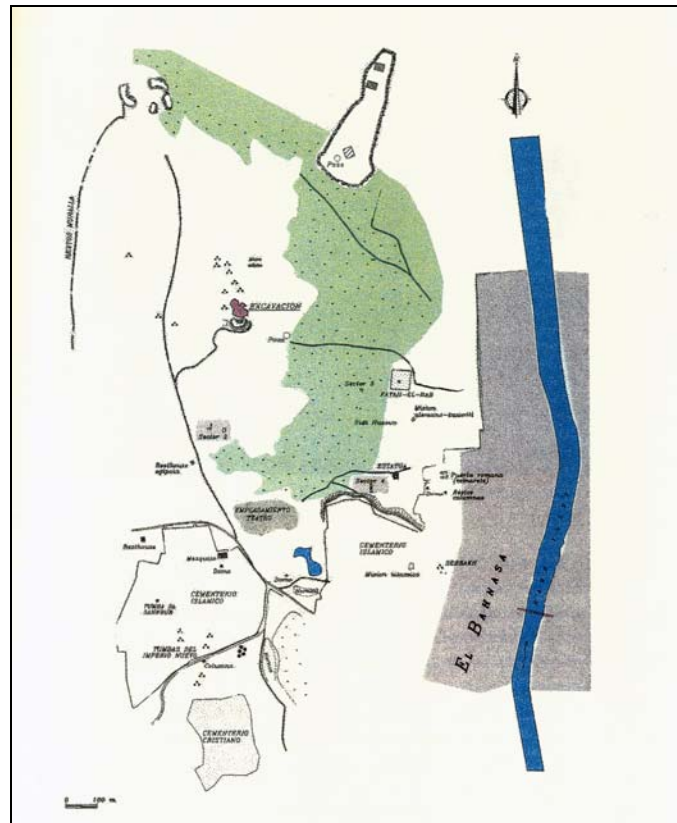

Vista de la tomba núm. 3 després de la seva restauració

Osireion. Àrea de culte a les rodalies de l'antiga ciutat, amb un gran àmbit subterrani dedicat al déu Osiris i als rituals anuals en el seu honor. A partir del santuari es desenvolupa una ampla galeria en direcció est-oest amb nínxols per a les ofrenes i amb dos accessos en rampa. Un altre accés, possiblement el principal, es troba al nord-est de la cambra principal. La baixada, més monumental que les anteriors, es fa mitjançant graons de pedra escairada que provenen d'una edificació de superfície construïda en tovot. El conjunt estava tancat dintre d'un gran recinte quadrangular. L'exploració del monument, de dimensions encara no totalment conegudes, presenta problemes tècnics afegits que deriven de l'estat de conservació de la roca on va ser excavades les galeries i que demanen una intervenció paral·lela de consolidació. Aquestes restes es troben a 2 Km en línia recta respecte al límit occidental de la ciutat.

La ciutat grecoromana. Extensió d'aproximadament 3 x 1,5 km de superfície, és dir unes 450 Ha, parcialment delimitada per una muralla i amb elements monumentals característics de l'urbanisme grecoromà. Parcialment destruïda per les incursions de la població moderna que es proveïa de terra per als seus cultius i de pedra per als seus propis edificis públics o religiosos. Queden grans sectors protegits per el cúmul de sediments i per la presència d'una necròpolis musulmana en ús.

Suburbi occidental de la ciutat. Gran extensió que s'inicia al oest de la zona emmurallada els límits de la qual encara no es poden precisar però arriben si més no fins l'emplaçament del Osireion. En general l'estat de conservació és prou bo com per poder realitzar excavacions arqueològiques tot i que les ruïnes siguin en gran part modestes i de tova. De moment només ha estat explorada mitjançant excavació en ocasió de la construcció de la casa de la missió espanyola.

Plànol de les ruïnes d'Oxirinc

PROGRAMA **MISSIÓ ARQUEOLÒGICA A OXIRINC (MÍNIA, EGIPTE): PROJECTE DE RECERCA**

Projecte: EXCAVACIÓ A OXIRINC. NECRÒPOLIS ALTA I OSIREION	
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Investigadors responsables	Josep Padró (UB) Eva Subías (URV) Maite Mascort (Societat Catalana d'Egiptologia)
Descripció	Des de 1992, un equip d'investigadors liderat pel Dr. Josep Padró (Universitat de Barcelona) es fa càrrec de les excavacions sistemàtiques de la necròpolis saïta i grecoromana de la ciutat d'Oxirinc (Mínia, Egipte). Abans que comencessin aquests treballs, el jaciment, cèlebre en la Història Antiga pel volum de documentació escrita que ha generat, era gairebé desconegut en l'àmbit arqueològic. Any rera any, els objectius científics s'han anat ampliant i els temes d'estudi s'han diversificat de manera que els membres de l'equip han emprès, a partir dels resultats de les excavacions, estudis concrets que versen sobre els cultes i els rituals funeraris des de la baixa època faraònica fins el període paleobizantí, sobre les característiques urbanístiques de la ciutat clàssica i sobre els contextos ceramològics dels diferents horitzons estratigràfics.
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització	2006

Activitat del projecte durant el 2004

La campanya arqueològica d'Oxirinc de l'any 2004 ha consistit en diferents tipus d'intervencions tant en el sector de la Necròpolis Alta, com en el de l'Osireion. Intervencions de condicionament i consolidació del jaciment per tal de limitar els efectes de la erosió causada pel vent del desert i per tal d'anar adequant la seva presentació per a la visita. L'excavació en extensió de la Tomba 14 ha continuat donant dades de l'estructura saïta i dels seus difunts gràcies a la troballa de nous sarcòfags *in situ*. A l'àrea del Osireion, els treballs de superfície ja permeten conèixer l'extensió del *temenos* i la entrada principal al monument concebuda com una escala de graons que comença a partir d'una estructura de tovots. En paral·lel, s'han continuat els treball de recerca a partir de les peces i inscripcions del magatzem i s'ha avançat en la documentació topogràfica i fotogràfica del jaciment.

Oxirinc 2004: Estructures funeràries de l'antiguitat tardana (segles V-VI dC) a la Necròpolis Alta

Oxirinc 2004: Excavació d'una tomba saïta

Oxirinc 2004: Estat de la Tomba 14, d'època saïta (moment final de la campanya d'excavació a la Necròpolis Alta)

Oxirinc 2004: Accés principal al santuari subterrani d'Osiris

ALTRES PROJECTES DE LA LÍNIA DE RECERCA ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ANTIGA

Projecte: ESTUDI DEL CONJUNT ARQUEOLÒGIC DE MONTERÓ (CAMARASA, LA NOGUERA)	
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Investigador responsable	Jordi Principal (ICAC)
Descripció Definició, estudi i valoració del conjunt arqueològic iberoromà de Monteró dins la dinàmica de poblament antic del Segre mig. L'objectiu del projecte és perioditzar i determinar el caràcter i significació dels diferents jaciments que el constitueixen, i potenciar la conservació i protecció de les seves estructures i del material arqueològic que es recuperi. El projecte vol contribuir a la posada en valor d'aquest conjunt històricocultural. L'ICAC té un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Camarasa i l'Institut Municipal Progrés i Cultura de Balaguer pel qual assumeix la direcció i el desenvolupament de la recerca científica d'aquest jaciment.	
Data d'inici	Abril del 2003
Data prevista de finalització	Desembre del 2006

Activitat del projecte durant el 2004

Amb la segona campanya realitzada en aquest jaciment l'estiu del 2004, que va ser dirigida per Jordi Principal, s'ha completat l'excavació del Sector 1 de la Zona 2, s'ha continuat resseguint la bateria d'estructures vers l'W en la Zona 2, i per últim, la Zona 3 s'ha ampliat vers el N, amb la descoberta de 3 nous sectors, només un dels quals ha pogut ser completament excavat.

Vista general del Sector 1

Excavació d'un vas *in situ*
(àmbit 4, Zona 3)

PROJECTE DE RECERCA ARQUEOLÒGICA SOBRE EL JACIMENT IBEROROMÀ DEL SERRAT DELS TRES HEREUS (AVIÀ-CASSERRES, BERGUEDÀ)	
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Investigador responsable	Jordi Principal (ICAC)
Descripció El jaciment arqueològic del Serrat dels Tres Hereus està situat a la partió dels termes municipals de Casserres (vessant nord-occidental) i Avia (vessant sud-oriental). La seva seqüència d'ocupació respon a tres moments diferenciats, que abracen del segle I aC al VII dC. Amb la signatura d'un conveni de col·laboració entre l'ICAC i totes les institucions implicades, s'iniciarà una nova etapa de gestió científica i patrimonial del jaciment, on es treballa des de 1995, per tal d'explotar al màxim la seva potencialitat científica i procedir-ne també a la musealització. En aquest sentit l'ICAC és responsable del projecte científic i de les activitats arqueològiques.	
Data d'inici	Octubre del 2003
Data prevista de finalització	Juny del 2007

Activitat del projecte durant el 2004

L'any 2003 l'ICAC va assumir la direcció científica d'aquest projecte, que es trobava en un període de transició i que havia de culminar en una nova fórmula de gestió i en l'establiment d'uns nous objectius científics i museogràfics mitjançant la signatura d'un conveni entre totes les parts interessades. La previsió per a la formalització d'aquest conveni era de primer semestre de 2004, previsió que no es va aconseguir. En l'actualitat el conveni està pendent de signatura.

Neteja i sanejament de la muralla W

Per no perdre la dinàmica dels treballs ja engegats el 2003 i continuar comptant amb el suport de les institucions, l'ICAC i la Societat d'Arqueologia del Berguedà van plantejar la realització d'una campanya de consolidació-restauració al jaciment que es va portar a terme l'octubre de 2004. Aquesta campanya va ser dirigida per Jordi Principal i es va centrar en la neteja, sanejament, consolidació, adequació i recreixement de la muralla W del poblat, i dels seus accessos, en les parts de les Zones 1 i 20.

Participació – col·laboració d'investigadors de l'ICAC en projectes d'altres institucions que s'emmarquen en la Línia de Recerca “Arqueologia de la ciutat antiga”:

- Projecte de recerca del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona per a l'estudi del conjunt arqueològic de la Plaça del Rei de Barcelona. Durant els mesos de juny i juliol del 2004, el Dr. Ramon Jàrraga va treballar en la catalogació de materials arqueològics procedents del subsòl d'aquest jaciment.

Línia de Recerca

ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE, POBLAMENT I TERRITORI

L'Arqueologia del Paisatge és la disciplina que s'ocupa del coneixement i interpretació dels espais culturitzats i del registre arqueològic que els caracteritza. Des de la seva perspectiva, els paisatges constitueixen expressions culturals producte de les activitats humanes al llarg del temps i, per tant, són l'expressió de les societats i dels processos històrics que les han configurat. Els objectius d'aquesta Línia de Recerca van més enllà d'una arqueologia dels assentaments, per estudiar els paisatges en totes les seves dimensions: d'una banda, la mediambiental i, de l'altra, la social o humana, que comprèn, a més, esferes diverses: els assentaments i la dinàmica del poblament, els espais agraris i la seva estructuració, i la conceptualització dels espais com a entorns simbòlics.

En les darreres dècades, l'Arqueologia del Paisatge ha tingut una aplicació molt remarcable en l'àmbit de l'Arqueologia Clàssica, en l'estudi dels territoris de les ciutats antigues. Fins aleshores, el discurs històric es fonamentava en les fonts escrites i epigràfiques. Actualment, amb el desenvolupament dels nous mètodes i tècniques, amb l'aplicació de la fotografia aèria, dels nous productes cartogràfics, de les prospeccions arqueològiques i dels estudis paleoambientals, les Ciències de l'Antiguitat s'han obert plenament a aquesta nova disciplina.

La Línia de Recerca "Arqueologia del paisatge, poblament i territori" ha començat a desenvolupar durant el 2004 tres Programes i diversos projectes.

- Programa **DINÀMICA DEL POBLAMENT I FORMES D'ORGANITZACIÓ DEL TERRITORI A LA HISPANIA CITERIOR MEDITERRÀNIA: ANÀLISIS COMPARATIU EN ÀREES DEL NORD-EST DE LA PENÍNSULA IBÈRICA**

Projecte d'aquest Programa:

- ☐ Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'Antiguitat a l'època medieval

- Programa **AGER TARRACONENSIS**

Projectes d'aquest Programa:

- ☐ La vil·la romana del Morell (El Morell, Tarragonès)
- ☐ Estudi de la vil·la romana de Mas d'en Gras (Vila-seca, Tarragonès)

➤ Programa **FORMACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LES SOCIETATS COMPLEXES A LA PROTOHISTÒRIA CATALANA**

Projectes d'aquest Programa:

- ☐ Ciutadella Ibèrica d'Alorda Park o les Toixoneres (Calafell, Baix Penedès)
- ☐ Necròpolis de Santa Madrona (Riba-roja d'Ebre, Ribera d'Ebre)
- ☐ Poblament ibèric del Castellot de la Roca Roja (Benifallet, Baix Ebre)
- ☐ Poblament ibèric del Castellet de Banyoles (Tivissa, Ribera d'Ebre)

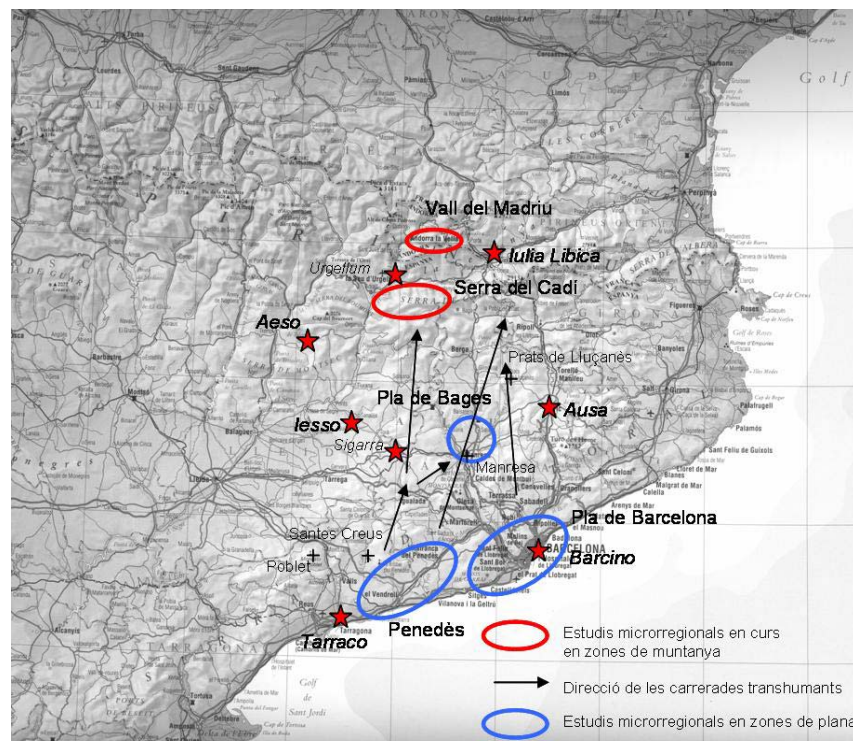
Altres projectes d'aquesta Línia de Recerca:

- ☐ Origen i desenvolupament del fenomen urbà i dinàmica dels territoris a Catalunya i a Provença durant l'antiguitat: la relació entre una façana litoral i un rerepaís muntanyenc
- ☐ Ocupació del sòl i pastoralisme de la Prehistòria a l'Edat Mitjana a la vessant sud dels Alps francesos
- ☐ *Forma Orbis Romani*
- ☐ El jaciment romà de Can Tacó i el seu entorn (Montmeló-Montornès del Vallès, Vallès Oriental)

PROGRAMA DINÀMICA DEL POBLAMENT I FORMES D'ORGANITZACIÓ DEL TERRITORI A LA *HISPANIA CITERIOR* MEDITERRÀNIA: ANÀLISIS COMPARATIU EN ÀREES DEL NORD-EST DE LA PENÍNSULA IBÈRICA: DESCRIPCIÓ I OBJECTIUS

El programa de recerca s'insereix en la Línia de Recerca "Arqueologia del paisatge, poblament i territori". Se centra en l'estudi de la implantació territorial de la ciutat romana des de la perspectiva de l'arqueologia del paisatge. El programa presenta un fil conductor comú: els territoris antics són concebuts com a espais dinàmics i elements culturals, expressió de les societats que els han configurat, i constitueixen un "signe" arqueològic en la seva globalitat, que és estudiat des de perspectives pluridisciplinàries i diacròniques.

Les formes del paisatge, les xarxes viàries, els parcel·lars i les estructures agràries, els assentaments, es situen al centre d'un complex sistema en el que intervenen elements naturals i humans (socials, econòmics, polítics). Un dels objectius de recerca d'aquest programa és precisament estudiar la capacitat de les societats antigues de transformar el medi, fet que reclama la intervenció de paleoambientalistes en el marc d'un programa col·lectiu de recerca. Una altra qüestió essencial és el caràcter diacrònic del paisatge, la necessitat de contextualitzar en una dinàmica temporal les diverses fases que conformen la formació dels territoris antics entesos com a paisatges culturals.

Situació dels estudis en curs en relació amb les ciutats i aglomeracions antigues i el traçat dels eixos trashumants

En funció d'aquest plantejament, el programa combina estudis paleoambientals, arqueomorfològics i en arqueologia dels assentaments en el marc de projectes de recerca de tipus microregional que prenen com a espai cronològic de referència un temps llarg que comprèn de la protohistòria a l'alta edat mitjana. El programa proposa desenvolupar l'estudi comparatiu de casos específics, prenent com a marc geogràfic de referència l'àmbit del nord-est de la Península, amb l'objectiu de caracteritzar les formes d'organització dels territoris en el context de la Hispània Citerior Mediterrània.

PROGRAMA DINÀMICA DEL POBLAMENT I FORMES D'ORGANITZACIÓ DEL TERRITORI A LA HISPANIA CITERIOR MEDITERRÀNIA: ANÀLISIS COMPARATIU EN ÀREES DEL NORD-EST DE LA PENÍNSULA IBÈRICA: PROJECTES DE RECERCA

Projecte: OCUPACIÓ DEL SÒL I FORMES DEL PAISATGE DE MUNTANYA ALS PIRINEUS ORIENTALS DE L'ANTIGUITAT A L'ÈPOCA MEDIEVAL	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Dinàmica del poblament i formes d'organització del territori a la Hispània Citerior Mediterrània
Investigadors responsables	Josep Guitart (UAB-ICAC) Josep Maria Palet (ICAC) Santiago Riera Mora (UB)
Descripció Estudi dels espais de muntanya com a paisatges culturals en les seves dimensions mediambientals, social i humana. Plantejat des d'una perspectiva diacrònica, el projecte se centra especialment en estudiar els "signes" arqueològics de l'antropització dels espais muntanyencs pirenaics, atorgant una atenció preferent al pastoralisme a l'Antiguitat. El marc geogràfic de referència són les comarques de la Cerdanya i l'Alt Urgell. <u>Subprojectes:</u> ❑ OCUPACIÓ DEL SÒL I FORMES DEL PAISATGE DE MUNTANYA ALS PIRINEUS ORIENTALS DE L'ANTIGUITAT A L'ÈPOCA MEDIEVAL: LA PLANA CERETANA (LA Cerdanya) ❑ OCUPACIÓ DEL SÒL I FORMES DEL PAISATGE DE MUNTANYA ALS PIRINEUS ORIENTALS DE L'ANTIGUITAT A L'ÈPOCA MEDIEVAL: LA VALL DEL MADRIU (ANDORRA) ❑ OCUPACIÓ DEL SÒL I FORMES DEL PAISATGE DE MUNTANYA ALS PIRINEUS ORIENTALS DE L'ANTIGUITAT A L'ÈPOCA MEDIEVAL: LA SERRA DEL CADÍ (L'ALT URGELL)	
Data d'inici	Novembre del 2003
Data prevista de finalització	Desembre del 2007

Activitat del projecte durant el 2004

Mitjançant aquest projecte, i atenent al que es considera un buit important de la recerca, el programa "Dinàmica del poblament i formes d'organització del territori a la *Hispania Citerior* mediterrània: anàlisi comparatiu en àrees del nord-est de la Península Ibèrica", ha començat per centrar-se en l'estudi de la gestió dels espais de muntanya a l'Antiguitat, i, específicament, de l'interior de Catalunya, al pre-Pirineu i Pirineus orientals.

Es tracta d'espais considerats per la historiografia tradicional com a marginals, interpretació que el desenvolupament de la recerca dels darrers anys, especialment en l'àmbit francès, permet matisar enormement. En el camp de l'arqueologia, els estudis de territori als Pirineus són, encara ara, escassos. Tradicionalment, la recerca s'ha centrat sobretot en el període prehistòric, en el neolític i l'edat del bronze, privilegiant però les grans valls o els vessants de menys alçada. A partir dels anys vuitanta la situació va començar a canviar amb el plantejament de recerques innovadores que revelen l'enorme potencialitat arqueològica d'aquestes àrees de muntanya, menys transformades per l'activitat moderna que les zones litorals i de plana, i on la presència humana ha estat molt important des d'antic. La majoria de treballs s'han realitzat als vessants francesos amb estudis sobre mineria i metal·lúrgia, carboneig i molt especialment sobre ramaderia antiga, amb el desenvolupament d'una arqueologia dels espais pastorals d'alta muntanya.

Són sectors de gran potencialitat arqueològica per la bona conservació del seu patrimoni, especialment sensibles per a l'estudi de les relacions home-medi, i que permeten a més plantejar l'ús del patrimoni com a recurs culturals en el marc de l'emergent indústria del turisme cultural, especialment important en les comarques de l'interior de Catalunya. Des d'una perspectiva històrica els resultats del programa aportaran dades importants per comprendre les pautes i estratègies de la romanització de la *Hispania Citerior* mediterrània, així com el problema de la funció de les ciutats i aglomeracions antigues en zones de l'interior i de muntanya i el seu impacte en els territoris de la protohistòria a l'Antiguitat tardana. Una altra problemàtica històrica en la qual incidiran els projectes desenvolupats es refereixen al període de transició de l'Antiguitat a l'Edat Mitjana, a la importància d'aquestes zones de muntanya en aquest context, i als canvis en les formes d'ocupació i explotació dels territoris i en la pròpia forma urbana. Un problema específic de recerca en aquest marc és els orígens tardoantics de la transhumància medieval i de l'expansió de les activitats ramaderes.

Durant el 2004, el programa ha desenvolupat projectes a les comarques de la Cerdanya, l'Alt Urgell i Andorra. La recerca s'ha concentrat, però, en sectors específics més petits triats a mode d'estudi de cas. En el marc del programa s'han definit dues àrees prioritàries: la vall del Madriu a Andorra i la Serra de Cadí i vall de la Vansa i Tuixent (Cerdanya - Alt Urgell).

Vall del Madriu (Andorra): Orris de Setut. Estructures 18 i 20.

Jaciment del Goleró (La Vansa i Tuixén)

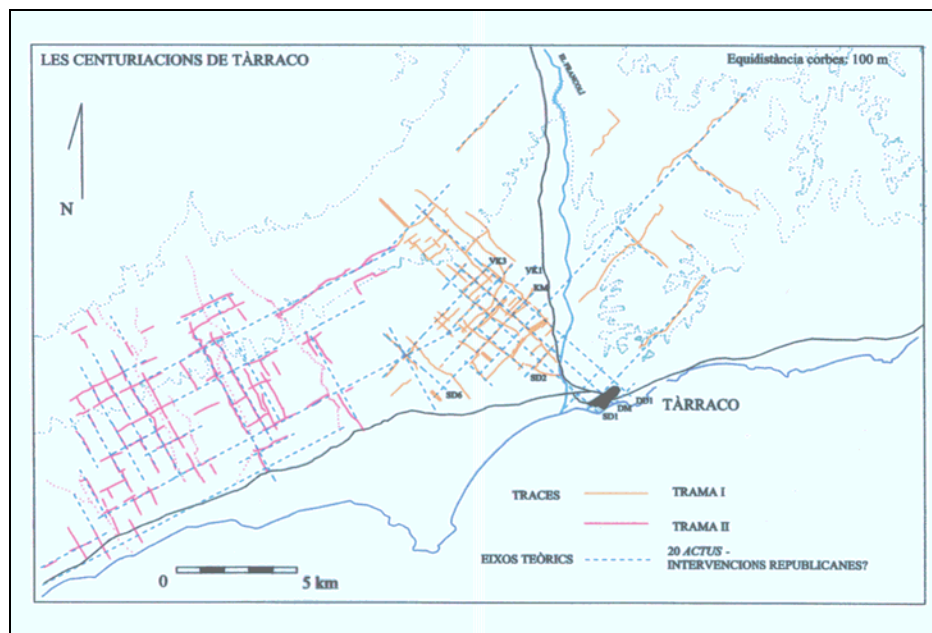

Acte de signatura del conveni per al subprojecte de la Serra del Cadí
(La Seu d'Urgell, 14 de juliol de 2004).

PROGRAMA *AGER TARRACONENSIS*: DESCRIPCIÓ I OBJECTIUS

La importància excepcional de la *Tarraco* romana justifica plenament la dedicació d'un programa de l'ICAC centrat en la investigació del seu territori, dins de la Línia de Recerca "Arqueologia del paisatge, poblament i territori".

Els precedents d'estudi són les nombroses intervencions en vil·les i establiments rurals romans, així com les prospeccions sistemàtiques de Carreté, Keay i Millet (1995), centrades a l'Alt Camp de Tarragona, al voltant del nucli urbà, i les de Guitart, Palet i Prevosti (2003), centrades al Baix Penedès. Les primeres van ser fetes per un equip anglès, pel mètode de mostreig, i conclouen una forta continuïtat d'ocupació entre el període ibèric i el romà republicà, amb persistència de la densitat i el patró d'ocupació. Les segones, se centren en una àrea més allunyada del nucli urbà, amb força personalitat, i donen unes pautes d'ocupació molt divergents respecte de les primeres, amb diferències fonamentals entre l'ocupació ibèrica i la romana. Cal remarcar també que els límits del territori de *Tarraco* no es coneixen amb exactitud i per tant són un punt afegit d'interès a aquesta investigació.

Plànol de les traces dels cadastres romans del territori al voltant de la ciutat de *Tarraco* (*Ager Tarraconensis*), segons Josep Maria Palet.

Per tal de seguir avançant en el coneixement d'aquest ampli i complex territori, es planteja l'enfocament dels estudis de paisatge, que impliquen una visió sistèmica i diacrònica de llarg abast i que aborda tots els factors naturals i antròpics que interactuen en llur evolució constant. S'imposen, doncs, estudis interdisciplinaris.

En primer lloc cal un estudi de totes les dades disponibles, que inclouen aprofundir o reestudiar algunes excavacions ja executades. En aquest sentit, s'han triat les del Morell (Constantí) i el Mas d'en Gras (Vilaseca), per la seva riquesa d'informació i per la metodologia recent i acurada amb què s'han fet. Per poder arribar a una visió de conjunt, es plantegen prospeccions sistemàtiques del territori, que incloguin tant les extensives com les intensives per algunes àrees seleccionades a manera de mostreig. També es programen anàlisis pol·líniques, de cara a recuperar dades sobre el clima i sobre la flora, i molt especialment sobre els cultius i l'explotació pecuària de la zona. Es preveuen també estudis d'arqueomorfologia del territori per tal de recuperar l'estructura viària i les possibles trames cadastrals –centuriades o no– del territori. Amb aquestes, combinades amb excavacions de comprovació, així com revisions d'excavacions anteriors, es pretén d'anar avançant, sempre per fases graonades, corresponents als projectes, en el coneixement d'aquest territori.

Tot plegat ha de permetre aprofundir en el coneixement de l'evolució del poblament, de l'estructuració del territori, de l'economia i dels aspectes polítics i socials que regien aquelles societats. Els resultats hauran de tenir molt en compte els del programa *Tarraco* de la Línia de Recerca "Arqueologia de la ciutat antiga". A partir d'aquí es podran elaborar models de funcionament històric, que s'hauran d'inserir dins dels de la història dels paisatges de la Mediterrània, de la història de la província Tarraconensis i de la història de Roma.

PROGRAMA **AGER TARRACONENSIS**: PROJECTES DE RECERCA

Projecte: LA VIL·LA ROMANA DEL MORELL (EL MORELL, TARRAGONÈS)	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	<i>Ager Tarraconensis</i>
Investigador responsable	Josep Maria Macias (ICAC)
Descripció Anàlisi detallat i contextualització territorial de l'excavació arqueològica en extensió desenvolupada l'any 1996 a la vil·la romana del Morell (partida dels Hospitals, Tarragonès), als terrenys de Repsol YPF, per part de l'empresa Codex – Arqueologia i Patrimoni. Es tracta d'un assentament rural de l'entorn de Tàrraco que permet valorar el procés de romanització de les planúries al·luvials del riu Francolí.	
Data d'inici	Setembre del 2003
Data prevista de finalització	Gener del 2005

Activitat del projecte durant el 2004

El 2004 ha finalitzat la redacció de la monografia, que inclou la descripció i interpretació de les estructures, l'estudi dels materials, la documentació gràfica i la preparació del contingut fotogràfic i planimètric. S'han dut dues mostres d'enterraments al Laboratori de Datació per Radiocarboni de la Facultat de Química de la Universitat de Barcelona. Els materials antropològics s'han confiat al Dr. Domènec Campillo, que ja n'ha efectuat l'estudi. S'ha coordinat l'estudi del mosaic portat a terme per la Dra. Rosario Navarro (UB) i la Sra. Montserrat García (Codex- Arqueologia i Patrimoni). El Dr. Jordi Principal ha elaborat un annex de caire ceramològic.

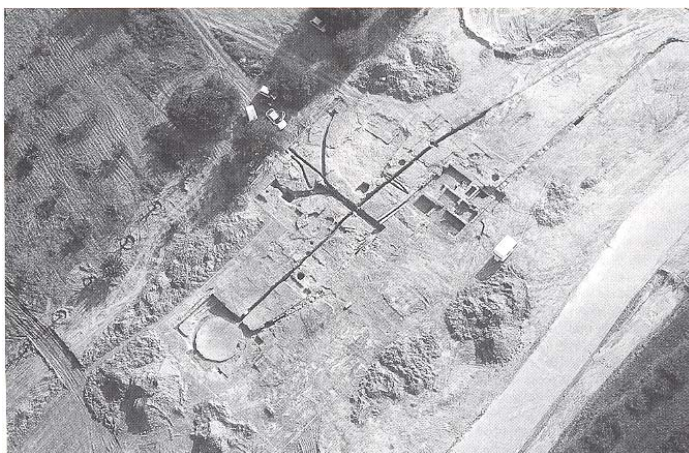
Vista general de l'excavació

El juny de 2004 l'ICAC va signar un conveni de col·laboració amb la Universitat Rovira i Virgili i l'empresa Repsol YPF per donar suport a la investigació d'aquesta vil·la romana descoberta arran de la construcció d'una nova planta de Repsol Química, l'any 1995.

Projecte: ESTUDI DE LA VIL·LA ROMANA DE MAS D'EN GRAS (VILASECA, TARRAGONÈS)	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	<i>Ager Tarraconensis</i>
Investigador responsable	Ramon Jàrrega (ICAC)
Descripció El jaciment de Mas d'en Gras correspon a una vil·la romana situada a 500 m al sud-oest del nucli urbà de Vilaseca (Tarragonès) i a 50 m al sud del camí antic de Cambrils. L'àrea del Mas d'en Gras presenta una gran densitat de troballes arqueològiques; el tret més destacable és la seva situació ran del camí vell de Cambrils, possiblement relacionat amb l'antic traçat de la via Augusta. L'entorn geogràfic actual es caracteritza per les planes contínues de conreu, cereals, garrofers i vinyes abandonades, i és remarcable l'existència d'aigües subterrànies de cabal important en el subsòl del jaciment. Actualment, l'entorn ha estat alterat per les obres d'accés al parc temàtic de Port Aventura; s'ha conservat una part de les troballes sota la variant de Vilaseca, de forma que puguin ser visitables. La cronologia que proporcionen els materials recollits, molt abundants, indica que l'indret va ser ocupat des d'època romana republicana (vers els segles II-I aC.) fins a finals de l'Alt Imperi romà (inicis del segle III). Tanmateix, l'element arqueològic més destacable són els banys de la vil·la (<i>balnea</i>), que han aparegut en bon estat de conservació, havent estat preservats sota l'actual carretera. L'objectiu del projecte és efectuar un estudi complet i acurat dels resultats de l'excavació preventiva portada a terme en aquest jaciment l'any 1994.	
Data d'inici	Febrer del 2004
Data prevista de finalització	Gener-febrer del 2005

Activitat del projecte durant el 2004

Vista aèria de la vil·la romana de Mas d'en Gras (Vilaseca).

Entre els mesos de febrer i juny de 2004 s'ha fet la revisió de les dades estratigràfiques i dels materials arqueològics de les excavacions dutes a terme l'any 1994 per l'empresa Arqueociència en aquest jaciment. S'ha redactat un estudi monogràfic del qual resten pendent la revisió de la planimetria i la part gràfica, que es clouran a principis de l'any 2005; l'estudi restarà enllestit per a la seva eventual publicació.

PROGRAMA FORMACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LES SOCIETATS COMPLEXES A LA PROTOHISTÒRIA CATALANA: DESCRIPCIÓ I OBJECTIUS

El programa *Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana* es crea l'any 2004 com a resultat d'una col·laboració entre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica i la Universitat de Barcelona, en el marc del conveni de col·laboració entre ambdues institucions signat a inicis de 2004.

Més concretament, l'elaboració d'aquest programa sorgeix de la presa de consciència de les mancances existents en la recerca en arqueologia protohistòrica a Catalunya, tot i l'abundància de treballs de qualitat realitzats en els darrers 20 anys, i de la necessitat, d'una banda, de donar nou impuls a alguns projectes actualment en curs com, d'altra banda, d'incidir en la recerca en aquells aspectes i àrees que han estat menys afavorits per l'activitat investigadora. En aquest sentit, l'ICAC es planteja assumir el repte d'impulsar l'arqueologia protohistòrica a Catalunya, inicialment mitjançant la incorporació del programa de recerca citat més amunt, centrat en l'arqueologia protohistòrica.

La incorporació de l'arqueologia protohistòrica dins els programes de l'ICAC es justifica, d'una banda, per la important interacció de les poblacions protohistòriques dels Països Catalans amb les cultures clàssiques i, per altra banda, pel fet que aquest període va veure el desenvolupament autòcton de les estructures político-administratives complexes dels pobles ibers, la qual cosa és un dels aspectes essencials de la recerca en arqueologia clàssica.

Pel que fa als objectius del programa, cal dir que, amb el desenvolupament d'aquest es pretén, com a objectiu general, analitzar els processos de canvi que condueixen de les societats de petita escala pròpies del bronze final i primer ferro a les societats complexes, basades en entitats territorials àmplies, que caracteritzen el període ibèric, així com l'evolució posterior d'aquestes societats.

Vista general del Poblament ibèric del Castellot de la Roca Roja (Benifallet, Baix Ebre) i de la Necròpolis de Santa Madrona (Riba Roja d'Ebre, Ribera d'Ebre)

Entre els objectius específics del programa cal destacar la millora del coneixement de l'organització social durant la protohistòria, a través de aprofundiment en la comprensió dels patrons de poblament i assentament.

És en aquest objectiu específic que s'ha centrat l'activitat del 2004 en el marc d'aquest programa. Efectivament, la recerca duta a terme ha anat encaminada a l'estudi de l'estructura social a partir de l'organització dels assentaments i l'estructuració del territori. Concretament, aquest estudi desenvolupat a través de diferents projectes de recerca a la Catalunya meridional, com la Ciutadella Ibèrica de Calafell, el Castellet de Banyoles de Tivissa o la necròpolis de Santa Madrona, a Riba-roja d'Ebre, tal i com es detalla a continuació.

PROGRAMA FORMACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LES SOCIETATS COMPLEXES A LA PROTOHISTÒRIA CATALANA: PROJECTES DE RECERCA

Projecte: CIUTADELLA IBÈRICA D'ALORDA PARK O LES TOIXONERES (CALAFELL, BAIX PENEDEÈS)	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Joan Sanmartí Grego (UB) Maria Carme Belarte (ICAC)
Descripció El poblat ibèric d'Alorda Park o Les Toixoneres és un assentament fortificat d'uns 3.000 metres quadrats de superfície, que va ser ocupat des de mitjans del segle VI aC fins al final del segle I aC, sofrint diverses remodelacions al llarg de la seva ocupació. Els treballs d'excavació, a càrrec d'un equip de la Universitat de Barcelona, i amb finançament de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Calafell, es van iniciar l'any 1983 i s'han continuat fins a l'actualitat. Així mateix, des del 1991, el jaciment ha estat reconstruït de forma experimental i se l'ha dotat d'elements de museografia didàctica.	
Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	Maig del 2007

Activitat del projecte durant el 2004

L'ICAC s'ha sumat a aquest projecte mitjançant la signatura, el dia 16 de novembre de 2004, d'un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Calafell. Entre altres acords, s'ha establert la participació de l'ICAC en la coordinació i edició dels diversos estudis que donaran lloc a les publicacions monogràfiques sobre la Ciutadella Ibèrica de Calafell.

El 2004 s'ha iniciat la realització dels diferents estudis necessaris per a la preparació de la publicació dels diferents volums de la monografia. Concretament s'ha treballat en la revisió i posada a punt de la documentació sobre el barri nord del jaciment durant la darrera fase d'ocupació (segle III aC), moment en el qual, en aquest sector de la Ciutadella, estaven en funcionament un seguit de cases complexes, entre les quals destaca l'anomenada "Casa del Cabdill".

Vista de la "Casa del Cabdill" de la Ciutadella Ibèrica de Calafell, des de dalt de la muralla.

Projecte: NECRÒPOLIS DE SANTA MADRONA (RIBA-ROJA D'EBRE, RIBERA D'EBRE)	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Maria Carme Belarte (ICAC) Jaume Noguera Guillén (UB)
Descripció La necròpolis protohistòrica de Santa Madrona ha estat objecte d'una primera campanya d'excavació, el 2003, a càrrec d'un equip de la Universitat de Barcelona i amb finançament de la Generalitat de Catalunya, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre i l'Ajuntament de Riba-roja d'Ebre. S'hi han documentat diversos enterraments d'incineració en urnes de la primera edat del ferro, coberts per un nivell que contenia abundant material ceràmic datable dins el segle III aC, tal vegada corresponents a una necròpolis ibèrica arrasada. Està prevista, través d'un conveni amb la Universitat de Barcelona, la incorporació de l'ICAC a la recerca sobre aquest jaciment. Els objectius a curt termini d'aquest projecte són la finalització dels treballs i la publicació dels resultats, amb la finalitat d'augmentar el coneixement sobre el món funerari a la protohistòria de Catalunya.	
Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	Maig del 2006

Activitat del projecte durant el 2004

S'ha dut a terme l'estudi de materials i la microexcavació de les urnes d'incineració de la primera edat del ferro documentades durant la campanya de 2003, en el Laboratori d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona. Així mateix, s'ha redactat un article que recull el conjunt de resultats d'aquesta primera campanya, i que serà publicat en les actes del XIII Col·loqui d'Arqueologia de Puigcerdà (celebrat el novembre del 2003).

Així mateix, durant el mes de setembre de 2004 s'ha realitzat una nova campanya d'excavacions, que ha permès documentar diversos enterraments en urnes de ceràmica a mà de la primera edat del ferro, algunes de les quals contenen restes d'ossos cremats i aixovar metàl·lic. En aquesta campanya s'han documentat estructures tumulars complexes, la qual cosa suposa una novetat respecte de la campanya anterior.

Detall del procés d'excavació
d'una de les urnes de la necròpolis de Santa Madrona.

Durant la tardor del 2004, s'ha iniciat, en el laboratori d'arqueologia de la Universitat de Barcelona, l'estudi dels materials mobles així com la microexcavació de les urnes d'incineració documentades durant la campanya de 2004.

Estructures documentades a la necròpolis
de Santa Madrona. Campanya 2004.

Urna d'incineració de la necròpolis de Santa
Madrona. Campanya 2004.

Projecte: POBLAT IBÈRIC DEL CASTELLOT DE LA ROCA ROJA (BENIFALLET, BAIX EBRE)	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Joan Sanmartí Grego (UB) Maria Carme Belarte (ICAC)
Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	Maig del 2007
Descripció Conegut d'antic i excavat en bona part per un afeccionat a principis del segle XX, el poblat ibèric de Castellot de la Roca Roja és un petit assentament fortificat, de superfície inferior als 1000 metres quadrats, i del qual destaca l'excel·lent estat de conservació de l'estructura defensiva. Entre 1998 i 2002 ha estat excavat en el marc d'un projecte d'intervenció programada a càrrec d'un equip de la Universitat de Barcelona, amb finançament de l'Ajuntament de Benifallet, la Diputació de Tarragona i la Generalitat de Catalunya. Està prevista la participació de l'ICAC en la recerca sobre el jaciment a través d'un conveni amb la Universitat de Barcelona. Els objectius són finalitzar els treballs d'excavació (en un estat molt avançat) i preparar la publicació de la monografia. Així mateix, el projecte contempla la museïtzació del conjunt.	

Activitat del projecte durant el 2004

S'han realitzat diverses gestions amb l'Ajuntament de Benifallet per tal de reprendre els treballs de recerca en aquest jaciment.

Projecte: POBLAT IBÈRIC DEL CASTELLET DE BANYOLES (TIVISSA, RIBERA D'EBRE)	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Joan Sanmartí Grego (UB) Maria Carme Belarte (ICAC)
Descripció Aquest jaciment, ben conegut d'antic per la troballa de diversos conjunts de monedes i peces excepcionals, és un poblat ibèric de gran entitat, amb superfície superior a 4 ha. Des de 1998 és objecte d'excavacions programades a càrrec d'un equip de la Universitat de Barcelona i amb finançament de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Tivissa. Els treballs es realitzen en extensió a l'extrem nord-occidental del jaciment (zona 2), amb l'objectiu de poder conèixer les característiques urbanístiques i determinar les fases d'ocupació del jaciment.	

Està prevista la participació de l'ICAC en aquesta recerca a través d'un conveni amb la Universitat de Barcelona. L'objectiu del projecte en els propers 3 anys és finalitzar l'excavació de la zona 2 i procedir a l'estudi de l'interior dels edificis documentats en superfície en els darrers anys. Un cop acomplert aquest objectiu, i en funció de les condicions pressupostàries, el projecte preveurà l'ampliació de l'àrea d'excavació vers la zona oriental del jaciment.

Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	Maig del 2007

Activitat del projecte durant el 2004

S'ha realitzat una campanya d'excavacions durant el mes de novembre del 2004. Aquesta intervenció ha consistit en la continuació dels treballs d'excavació a la zona occidental del jaciment, que han permès documentar noves estructures d'hàbitat així com d'un mur de tanca per la banda nord d'aquest conjunt. Els treballs realitzats completen el coneixement sobre l'urbanisme en aquesta zona del jaciment, així com sobre l'estructuració de l'hàbitat i les activitats realitzades, entre les quals cal destacar la presència de forns metal·lúrgics. Aquesta campanya s'ha complementat amb treballs de consolidació de les estructures de la zona de l'entrada.

Vista del mur de tanca del barri occidental del Castellet de Banyoles durant el procés d'excavació. Campanya 2004.

ALTRES PROJECTES DE LA LÍNIA DE RECERCA "ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE, POBLAMENT I TERRITORI"

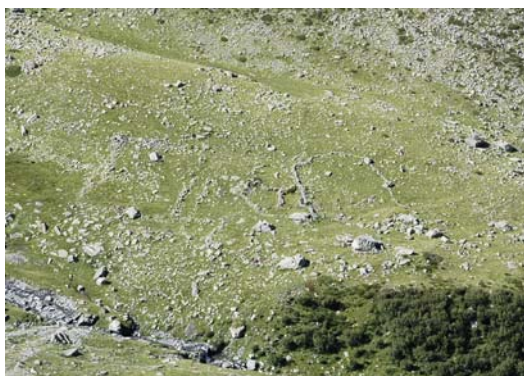
PROJECTE: ORIGEN I DESENVOLUPAMENT DEL FENOMEN URBÀ I DINÀMICA DELS TERRITORIS A CATALUNYA I A PROVENÇA DURANT L'ANTIGUITAT: LA RELACIÓ ENTRE UNA FAÇANA LITORAL I UN REREPAÍS MUNTANYENC	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigadors responsables	Philippe Leveau (Universitat de Provença) Josep Maria Palet (ICAC)
Descripció Projecte subvencionat pel DURSI amb un PICS per al 2002-2004 i desenvolupat amb la Universitat Autònoma de Barcelona i el Centre Camille Jullian (CNRS – Universitat de Provença). L'objectiu era estudiar l'emergència de les ciutats romanes i la seva implantació territorial i, específicament, el seu impacte en la dinàmica dels territoris i en les formes d'organització, d'aprofitament i gestió de l'espai a l'Antiguitat en regions mediterrànies. Els dos equips han treballat en el fenomen urbà al llarg del temps, des de la protohistòria fins a l'època romana, per caracteritzar els canvis que afecten a les aglomeracions indígenes fins a la constitució de la xarxa urbana romana. La problemàtica s'ha abordat des de diversos estudis microregionals en curs, que se centren en diverses ciutats romanes i els seus territoris, <i>Iesso</i> (Guissona), <i>Baetulo</i> (Badalona), <i>Iluro</i> (Mataró), <i>Barcino</i> (Barcelona), <i>Tarraco</i> (Tarragona), <i>Arausio</i> (Orange), d'<i>Ernaginum</i> (St. Gabriel), així com en espais de muntanya a França -Alps meridionals- (Champsaur), i alta Provença (regió de Sisteró), i a Catalunya, -plana del Bages (Manresa), plana del Berguedà (Serrat dels Tres Hereus), Garraf, i Serra de Marina a les serralades litorals catalanes. L'estudi comparatiu dels espais tractats ha permès evaluar l'heterogeneïtat i la dinàmica dels paisatges mediterranis, i aprofundir en la comprensió de les relacions de les ciutats i els territoris. L'aplicació de les noves tecnologies a l'estudi territorial i a l'arqueologia del paisatge també ha estat un objectiu prioritari. Els resultats del projecte de cooperació tenen també un interès com a instrument de gestió del patrimoni arqueològic i per a la revalorització d'aquest patrimoni, així com aplicacions en el camp de la indústria cultural i del turisme. Les tècniques de recerca han comprès la integració en bases de dades d'informació procedent de tècniques de treball diverses: recerca bibliogràfica, prospecció i excavació arqueològica, arqueomorfologia (fotointerpretació i cartoïnterpretació), i aplicació de les noves tecnologies i dels Sistemes d'Informació Geogràfica.	
Data d'inici	2002
Data prevista de finalització	2004

Projecte: OCUPACIÓ DEL SÒL I PASTORALISME DE LA PREHISTÒRIA A L'EDAT MITJANA

A LA VESSANT SUD DELS ALPS FRANCESOS	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigador responsable	Josep Maria Palet (ICAC)
Descripció Estudi del "signes" arqueològics de l'explotació ramadera de les pastures supraforestals del Champsaur (Alps del sud, França) amb una visió de llarga durada (de la prehistòria a l'edat mitjana) i des de la perspectiva de l'Arqueologia del Paisatge. Aquest projecte es desenvolupa en col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Provença (França).	
Data d'inici	1999
Data prevista de finalització	2004

Activitat del projecte durant el 2004

L'estiu del 2004, el Dr. Josep M. Palet ha dirigit una campanya d'excavació arqueològica als jaciments de La Motte I (Orcières) i Cabanes de Rougnous (Champoléon), als Alps francesos. Aquesta ha estat la darrera campanya d'intervencions després de 6 anys ininterromputs de treballs arqueològics. Els jaciments treballats el 2004 són dos espais d'ocupació ramadera. La Motte I presenta també un espai de carboneig. Cabanes de Rougnous es relaciona amb claredat amb activitats ramaderes transhumants. Les datacions radiocarbòniques estan en curs, però les excavacions han confirmat de moment cronologies d'ocupació d'època medieval.

Cabanes de Rougnous. Vista general

La Motte I. Structure 6. US 610

Projecte: <i>FORMA ORBIS ROMANI</i>	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori

Investigador responsable	Josep Guitart (ICAC)
Descripció Projecte promogut per la Unió Acadèmica Internacional i l'Institut d'Estudis Catalans. El seu objectiu és la preparació de mapes de diversos territoris de l'Imperi romà a escala 1:25.000. L'edició inclou per cada territori: un mapa en què se situen exhaustivament els jaciments documentats i les referències geogràfiques antigues, una descripció i una selecció bibliogràfica per a cadascun dels punts cartografiats, i un estudi topogràficoarqueològic del conjunt del territori englobat. Està pendent la signatura d'un conveni de col·laboració entre l'Institut d'Estudis Catalans i l'ICAC per establir la participació de l'ICAC en aquest projecte.	
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització	

Projecte: EL JACIMENT ROMÀ DE CAN TACÓ I EL SEU ENTORN (MONTMELÓ-MONTORNÈS DEL VALLÈS, VALLÈS ORIENTAL)	
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Josep Maria Palet (ICAC)
Descripció Projecte centrat en l'estudi arqueològic del jaciment de can Tacó i del seu context territorial des de la perspectiva de l'arqueologia del paisatge. Aquest jaciment presenta gran interès per la seva cronologia i tipologia, segurament un <i>castellum</i> dels primers moments de la romanització, així com pel seu context territorial, en un punt estratègic de la via Augusta, a la vora del <i>terminus Augustalis</i> de Montornès del Vallès. La zona és de gran interès en relació amb l'organització territorial i l'ocupació del sòl a l'antiguitat. Es planteja una recerca pluridisciplinària que compregui l'estudi del jaciment i del territori atenent a les formes d'hàbitat, l'estructuració, l'ocupació del territori i l'evolució del paisatge. Objectius del projecte: ▪ Establir la cronologia d'ocupació i analitzar les formes d'hàbitat. ▪ Elaborar un estat de la qüestió de la recerca arqueològica en el territori d'estudi. ▪ Definir la tipologia, funció, cronologia i fases d'ocupació dels assentaments rurals més significatius. ▪ Estudiar les estructures agràries (parcel·lars, cadastres) i l'organització territorial. ▪ Caracteritzar el procés de romanització al Vallès Oriental. ▪ Estudiar l'evolució vegetal de les formacions forestals, arbustives i herbàcies. ▪ Estudiar els sistemes d'usos del sòl (conreus, pastures, usos del bosc, etc.). ▪ Potenciar l'ús del patrimoni arqueològic com a recurs cultural.	
Data d'inici	Octubre del 2004

Data prevista de finalització	Octubre del 2007
--------------------------------------	------------------

Activitat del projecte durant el 2004

El 22 de setembre de 2004, l'ICAC va signar amb els ajuntaments de Montmeló i de Montornès un conveni de col·laboració per a la gestió i execució d'aquest projecte. Amb anterioritat a la signatura d'aquest conveni, els ajuntaments havien encarregat una primera actuació de neteja i definició del jaciment de Can Tacó a l'empresa "Estrat, SCP", que havia permès una primera aproximació a la seva significació. Després, durant els mesos d'octubre i novembre, s'ha portat a terme una campanya d'excavació destinada a delimitar el jaciment i a avaluar les seves potencialitats arqueològiques, per tal de procedir a la redacció d'un pla director que contempli les possibilitats de tractament global del jaciment i del seu entorn.

Vistes aèries de les restes excavades del *castellum* de Can Tacó
(tardor del 2004)

Després d'aquesta actuació, pot afirmar-se que Can Tacó es configura com un jaciment del segle II aC de gran interès per a l'estudi de la romanització inicial d'aquesta part del país; a més, la bona conservació de les restes i la qualitat d'alguns dels elements decoratius són un indicatiu clar del seu elevat valor arqueològic.

Participació d'investigadors de l'ICAC en xarxes temàtiques (XT) que s'emmarquen en la Línia de Recerca "Arqueologia del paisatge, poblament i territori":

- "Anthropisation et histoire de l'environnement dans les montagnes du sud de l'Europe". Dirigida des de la *Maison Sciences de l'Homme* – CNRS – Universitat de Toulouse – Le Mirail. La xarxa organitza reunions de grups de recerca per tractar sobre antropització i formes d'ocupació dels espais de muntanya. Participació del Dr. Josep M. Palet.
- "Paisatges Culturals i Història Ambiental", que dirigeix el Dr. Santiago Riera i Mora (Universitat de Barcelona). La xarxa organitza reunions de grups de recerca per tractar sobre l'antropització dels medis, l'acció antròpica, la història del paisatge i la formació de paisatges culturals. Participació del Dr. Josep M. Palet.

Participació – col·laboració d'investigadors de l'ICAC en projectes d'altres institucions que s'emmarquen en la Línia de Recerca "Arqueologia del paisatge, poblament i territori":

- Projecte de recerca sobre el jaciment protohistòric de *Lattara* (Lattes, Hérault), dirigit per Thierry Janin (CNRS – UMR 154). Participació de la Dra. Carme Belarte.
- Projecte coordinat de I+D *Plata prerromana en Catalunya*. Investigadora principal: Dra. Núria Rafel (Universitat de Lleida). Col·laboració de la Dra. Carme Belarte.

Línia de Recerca ***INSTRUMENTUM DOMESTICUM*** **MATERIALS I COMERÇ EN EL MÓN ANTIC**

Per *instrumentum domesticum* cal entendre el conjunt d'estrís, atuells, utensilis o equipament material que definien el dia a dia de les activitats humanes en tots els seus àmbits, des del consum d'aliments o el culte fins a les accions bèl·liques. Es tracta d'una agrupació àmplia i heterogènia d'elements que parlen de les accions, costums i vincles socioeconòmics dels individus que els van utilitzar des del moment de la seva producció fins al seu abandonament o destrucció. En aquest sentit, és fonamental conèixer el procés pel qual els objectes van arribar a mans dels consumidors o manipuladors, i com aquest procés, és a dir, el comerç i els mecanismes d'intercanvi, posa de manifest implicacions polítiques, socials i econòmiques. Així, l'estudi dels materials arqueològics i de l'activitat comercial que se'n deriva resulta una font d'informació valuosa i determinant per al coneixement de l'Antiguitat.

La Línia de Recerca "*Instrumentum domesticum*. Materials i comerç en el món antic" té una Xarxa Temàtica que equival a un programa.

- Xarxa Temàtica **LA VAIXELLA FINA D'IMPORTACIÓ I LES SEVES IMITACIONS A LA HISPÀNIA CITERIOR EN ÈPOCA TARDOREPUBLICANA I ALTIMPERIAL: PRODUCCIÓ I COMERCIALIZACIÓ**

Projectes:

- ☐ Preparació de les Actes de la Taula Rodona *Imitatio vasaria*: La Vaixel·la fina d'importació i les seves imitacions a la Hispània Citerior en època tardorepublicana i altimperial: producció i comercialització

Altres projectes d'aquesta Línia de Recerca:

- ☐ Reestudi de la vaixel·la fina de vernís negre de Cosa (dipòsits A-E). Ansedònia, Toscana, Itàlia
- ☐ Acció Integrada (ACI) sobre el jaciment ibèric del Molí d'Espígol (Tornabous, Urgell)

XARXA TEMÀTICA LA VAIXELLA FINA D'IMPORTACIÓ I LES SEVES IMITACIONS A LA HISPÀNIA CITERIOR EN ÈPOCA TARDOREPUBLICANA I ALTIMPERIAL: PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ: DESCRIPCIÓ I OBJECTIUS

El motiu prioritari que va guiar la constitució d'aquesta Xarxa Temàtica és el plantejament consensuat d'una direcció metodològica comuna i la coordinació de l'estudi, ordenació i valoració de l'impacte de la vaixel·la fina d'importació i les seves imitacions a la Hispània Citerior entre els segles I aC i I dC. Aquesta acció, entesa com a marc i plataforma de treball, ha de servir de punt de contacte, fòrum de debat i posada en comú de la informació relacionada amb aquesta classe ceràmica en l'arc de la Mediterrània occidental. Des del punt de vista cronològic, la franja temporal considerada respon a un moment de consolidació del procés de romanització a Hispània, d'integració en la dinàmica econòmica, social i cultural de Roma (període tardorepublicà i altimperial; el pas de la República imperial al Principat). L'existència d'una realitat indígena es revela encara, malgrat tot, en certes actituds que es podrien considerar com ja plenament romanes, i que es manifesten encara en el dia a dia, en la transformació d'una vella tradició a través de l'adopció d'uns nous costums. Les produccions ceràmiques d'imitació poden ser considerades com una manifestació d'aquesta realitat, en tant que imiten uns models formals vasculars, i en conseqüència, per associació als objectes, també els hàbits de consum a ells vinculats, aliens a la tradició autòctona.

Atuell·ls domèstics de ceràmica

Diversos grups d'investigació han estat especialment sensibles a la problemàtica que presenten aquests grups ceràmics d'imitació a partir tant d'iniciatives sorgides en el marc d'estudis i recerques ceramològiques més àmplies com de la pròpia necessitat generada per la dinàmica de la recerca i pel treball amb contextos arqueològics concrets, i en conseqüència el volum de dades i la informació disponibles són considerables, tot i que disperses.

Així doncs, els objectius de la XT en relació amb la dinàmica de la recerca dels diferents grups coincideixen necessàriament en un plantejament únic. Aquesta unitat no rau en el fet que es tracti de grups que treballen visions o aproximacions distintes però complementàries respecte d'una temàtica, sinó en l'àmbit d'actuació de la seva recerca.

L'interès i l'al·licient d'una XT com aquesta és precisament la posada en comú i l'estudi coordinat d'un mateix grup de dades originades de manera paral·lela pel treball dels distints grups d'investigadors en els diferents àmbits arqueològics i jaciments objecte de llur activitat. Els grups de recerca implicats són els següents:

Grups catalans:

- Grup de recerca en ceramologia (ICAC)
- Grup de recerca d'arqueologia clàssica, protohistòrica i egípcia (UB)
- Grup de recerca arqueològica de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)
- Grup de recerca Arqueologia (UdG)
- Grup de recerca Empúries (MAC-Empúries)
- Grup per a la recerca de la romanització a la Laietania (Museu de Mataró)
- Grup de recerca Baetulo, ciutat romana (Museu de Badalona)

Grups de fora de Catalunya:

- Grup de recerca *Producción y comercio de cerámicas helenísticas: púnicas y romanas* (UV)
- Grup de recerca Àrea d'Arqueologia-MARQ (UA)
- Grup de recerca (UVA)
- Grup de recerca *Projecte Arqueològic de l'Almoina* (SIAM, Ajuntament de València)
- Groupe de recherche *sur la céramique de type italique en Languedoc* (CNRS-UMR 154)
- Grup de recerca *Cosa Pottery Research* (American Academy in Rome)

XARXA TEMÀTICA LA VAIXELLA FINA D'IMPORTACIÓ I LES SEVES IMITACIONS A LA HISPÀNIA CITERIOR EN ÈPOCA TARDOREPUBLICANA I ALTIMPERIAL: PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ: PROJECTES DE RECERCA

Projecte: PREPARACIÓ DE LES ACTES DE LA TAULA RODONA <i>IMITATIO VASARIA</i>: LA VAIXELLA FINA D'IMPORTACIÓ I LES SEVES IMITACIONS A LA HISPÀNIA CITERIOR EN ÈPOCA TARDOREPUBLICANA I ALTIMPERIAL: PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ	
Línia de Recerca	<i>Instrumentum domesticum</i> : materials i comerç en el món antic
Investigadors responsables	Mercè Roca (UB) Jordi Principal (ICAC)
Descripció Estudi, ordenació i valoració de l'impacte de la vaixel·la fina d'importació i les seves imitacions produïdes a la Hispània Citerior entre els segles I aC i I dC, mitjançant	

l'establiment i consolidació d'un grup de treball ampli, amb la col·laboració de diverses universitats i centres de recerca de Catalunya, País Valencià i sud de França, que serveixi de punt de referència, fòrum de debat i posada en comú de la informació relacionada amb aquests grups ceràmics.	
Aquesta Xarxa Temàtica compta amb finançament del DURSI (ajut concedit en la convocatòria del 2003).	
Data d'inici	2003
Data prevista de finalització	2004

Activitat del projecte durant el 2004

La concessió d'aquesta Xarxa Temàtica va suposar la creació d'un grup de treball sobre aquesta problemàtica a la Mediterrània centrocidental. Durant el 2004, l'activitat en el marc d'aquesta Xarxa ha estat la preparació de la publicació de la Taula Rodona *IMITATIO VASARIA. Les imitacions de vaixel·la fina a la Hispània Citerior en època tardorepublicana i altimperial: producció i comercialització* (celebrada el 3-4 de novembre 2003 a l'ICAC).

Sessió de treball de la Xarxa Temàtica durant la Taula Rodona *Imitatio Vasaria*.

ALTRES PROJECTES DE LA LÍNIA DE RECERCA "INSTRUMENTUM DOMESTICUM. MATERIALS I COMERÇ EN EL MÓN ANTIC"

Projecte: REESTUDI DE LA VAIXEL·LA FINA DE VERNÍS NEGRE DE COSA (DIPÒSITS A-E). ANSEDÒNIA, TOSCANA, ITÀLIA	
Línia de Recerca	<i>Instrumentum domesticum</i> : materials i comerç en el món antic
Investigador responsable	Jordi Principal (ICAC)
Descripció	
Es tracta del reestudi dels materials de vernís negre procedents dels dipòsits A-E de les excavacions de la colònia romana de Cosa (Ansedònia, Toscana, Itàlia), publicats	

originàriament el 1957, i que es pretenen treballar en la seva totalitat (l'ur publicació el 1957 fou parcial). Aquest projecte neix com la primera col·laboració formal entre l'ICAC i l'American Academy in Rome, que el 2003 van signar un conveni marc de col·laboració amb l'objectiu de desenvolupar conjuntament activitats de caràcter científic.	
Data d'inici	2003
Data prevista de finalització de la redacció de la monografia	2005

Activitat del projecte durant el 2004

L'ICAC i l'American Academy in Rome van signar el mes de maig del 2004 un conveni de col·laboració específic per a l'edició d'una monografia sobre la vaixel·la de vernís negre procedent d'aquest jaciment.

Fragments ceràmics procedents del jaciment de Cosa (Itàlia)

Els mesos de novembre i desembre del 2004, gràcies a l'obtenció d'un ajut del programa BE del DURSI (Beques per a estades per a la recerca fora de Catalunya), Jordi Principal va realitzar una estada de recerca a l'American Academy in Rome (Roma), on va avançar en la revisió dels materials dels Dipòsits de Cosa, i va examinar directament la documentació de les campanyes 1948-1954 realitzades per l'equip del professor F. E. Brown.

Vista del jaciment de Cosa

Projecte: ACCIÓ INTEGRADA (ACI) SOBRE EL JACIMENT IBÈRIC DEL MOLÍ D'ESPÍGOL (TORNABOUS, URGELL)	
Línia de Recerca	<i>Instrumentum domesticum</i> : materials i comerç en el món antic
Investigador responsable	Jordi Principal (ICAC)
Descripció Estudi del jaciment ibèric del Molí d'Espígol (Tornabous, Urgell) a càrrec d'un equip de recerca interdisciplinari coordinat des de l'ICAC i del Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS)-UMR 154. L'objecte de l'acció integrada és la creació d'un grup de treball que des de plantejaments teòrics similars coordini la tasca, unifiqui criteris metodològics i avanci en l'aplicació i l'ús de les noves tecnologies en els sistemes de registre arqueològics. L'activitat de recerca plantejada és la realització d'un estudi integral d'un barri de l' <i>oppidum</i> en funció de l'aproximació prèviament apuntada. Aquesta Acció Integrada compta amb finançament del DURSI (ajut concedit en la convocatòria del 2003).	
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització	2005

Activitat del projecte durant el 2004

Si bé aquest projecte està ja concedit i es disposa del finançament per iniciar les tasques de recerca, no s'ha pogut procedir a la seva execució sobre el terreny per qüestions de tipus operatiu entre l'ICAC i el Museu d'Arqueologia de Catalunya (òrgan propietari i gestor del monument Molí d'Espígol).

Durant el 2004, s'han realitzat reunions preparatòries i s'han establert els criteris per al desenvolupament del projecte. S'ha avançat considerablement en la recerca bibliogràfica i de revisió de diaris i dades d'excavació.

Participació d'investigadors de l'ICAC en projectes d'altres institucions emmarcats en la Línia de Recerca “*Instrumentum domesticum*. Materials i comerç en el món antic”:

- Estudi i publicació de la part corresponent als materials d'època republicana del teatre de **Túsculum** (Monteporzio Catone, Laci, Itàlia), dins la sèrie monogràfica de la Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma-Centro Superior de Investigaciones Científicas. El Dr. Jordi Principal ha completat l'estudi definitiu dels materials. Es preveu la seva edició al llarg del 2005.
- Projecte—estudi de les ceràmiques comunes i àmfores d'importació del jaciment ibèric de **Pech Maho** (Sigean, Llenguadoc Occidental, França), en el marc del projecte de recerca col·lectiu *PCR étude du site de Pech Maho*. El projecte *PCR*, iniciat el 1998 i en el qual el Dr. Jordi Principal participa des del seu començament, se centrava en la posada al dia del registre de les antigues excavacions del jaciment. Enguany, aquesta fase s'ha completat i s'ha iniciat l'estudi monogràfic de les diferents parts. Durant el 2004 s'ha avançat en el treball de redacció de resultats.
- Projecte d'elaboració d'una guia sobre vaixella romana. Dins d'aquest projecte, el Dr. Jordi Principal ha coordinat la part corresponent a la ceràmica de vernís negre. El títol provisional de la publicació resultant és *Introducción al estudio de la cerámica de mesa romana. Una breve guía de referencia*, i serà publicada per la Universidad de Málaga.

Línia de Recerca

ARQUEOLOGIA CLÀSSICA I PRODUCCIONS ARTÍSTIQUES

El fet artístic és una realitat que conforma un component molt significatiu dels valors no materials que contribueixen a caracteritzar una cultura. L'ICAC es proposa desenvolupar, també com a línia de recerca pròpia, l'estudi d'aquest aspecte del món antic, que considera el fenomen de la creació artística en si mateixa i els documents arqueològics que se'n deriven: escultures, pintures, mosaics, arts menors, etc. Aquesta Línia de Recerca també s'ocupa d'altres camps d'estudi que hi estan íntimament relacionats, com són, per exemple, la iconografia, les produccions artesanals, l'ús social de les arts plàstiques o els aspectes més ideològics, com la utilització de l'art com un element legitimador del poder polític.

La Comissió d'aquesta Línia de Recerca ha decidit estudiar la participació de l'ICAC en dos projectes ja iniciats per la Universitat Autònoma de Barcelona: el *Corpus Signorum Imperii Romani* i l'Estudi dels marbres i els materials lapidis en l'antiguitat clàssica.

2. 2 Tesis doctorals i altres treballs de recerca predoctorals

El 19 d'octubre de 2004 es va llegir la primera tesi doctoral a l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Aquesta tesi, presentada a la Universitat Rovira i Virgili amb el títol *Tarraco paleocristiana. El suburbi del Francolí*, és el fruit del treball de recerca del Sr. Jordi López Vilar, investigador de l'Institut des de novembre del 2002. El treball, centrat en el conjunt paleocristià que es va excavar entre els anys 1994 i 1997 vora l'antiga necròpolis de Sant Fructuós, a extramurs de l'antiga *Tarraco*, va merèixer la qualificació d'excel·lent *Cum Laude* amb la felicitació dels membres del Tribunal, el qual va manifestar la necessitat d'una publicació imminent dels resultats obtinguts com un reclam de la comunitat científica internacional. L'ICAC ha preparat l'edició d'una monografia dins la seva sèrie Documenta. El treball s'ha elaborat en funció del projecte d'investigació homònim, que ha tingut una durada de 2 anys. La Comissió de Seguiment del projecte ha comptat amb la participació del Dr. Pere de Palol, catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona.

Defensa de la tesi **Tarraco paleocristiana. El suburbi del Francolí**, de Jordi López. A l'acte hi van assistir 42 persones.

Membres del Tribunal (d'esquerra a dreta de la imatge):

- ☐ Dra. Eva Subías (investigadora de la Universitat Rovira i Virgili)
- ☐ Dr. Jean Guyon (director de Recerca del CNRS - Universitat de Provença)
- ☐ Dr. Josep M. Gurt (catedràtic de la Universitat de Barcelona)
- ☐ Dr. Josep M. Nolla (catedràtic de la Universitat de Girona)
- ☐ Dr. Josep M. Macias (investigador de l'ICAC)

La lectura d'aquesta tesi va significar un esdeveniment acadèmic notable, ja que, a més de ser la primera tesi que s'escriu i es llegeix a l'ICAC, ha tingut per objecte l'estudi i la interpretació d'una de les troballes arqueològiques més importants dels darrers temps a Catalunya: la basílica paleocristiana del Parc Central de Tarragona.

Vista aèria del jaciment

El treball consta de quatre parts ben diferenciades. En la primera, que és també la més extensa, s'analitzen minuciosament les dades aportades per l'excavació arqueològica, tant a nivell arquitectònic com estratigràfic i de materials. En aquest sentit cal destacar l'esforç que ha suposat l'estudi exhaustiu dels milers de fragments ceràmics, així com de les restes òssies dels aproximadament 150 individus que van ser exhumats. Un segon bloc se centra en el reestudi del conjunt paleocristià excavat per Serra Vilaró els anys 20 i 30 del segle XX, el qual manté una íntima relació amb el recentment excavat. Aquest treball de revisió ha aportat dades importants, com són una nova interpretació de la basílica paleocristiana excavada els anys 20 amb la definició d'una transsepte, un contraabsis i la definició de dues fases cronològiques ben diferenciades; també s'ha fet una nova proposta de les restes ubicades al sud de la basílica, amb la concreció de fases cronològiques i la nova identificació d'un gran edifici íntimament relacionat amb la basílica. El tercer punt és una síntesi on s'explica, a partir de les dades publicades i algunes d'inèdites, l'evolució del suburbi occidental de *Tarraco*, des d'època romano-republicana fins al final del món antic. Finalment, un capítol de discussió i conclusions se centra en els primers edificis cristians de *Tarraco* i en el significat del conjunt paleocristià del Francolí, tot lligant-lo amb fenòmens similars que es detecten en altres ciutats romanes d'Occident.

Un conjunt de 10 annexos proporcionen informació complementària a l'excavació arqueològica (relació d'unitats estratigràfiques, inventari de materials, descripció de sepulcres, dibuix de materials arqueològics, il·lustracions i planimetria) o estudis de materials concrets (epigrafia, numismàtica, escultura i restes humanes).

No hi ha dubte que el que l'autor ha anomenat Conjunt Paleocristià del Francolí es configura com el complex de caire martirial més imponent d'*Hispania*. És lògic, si es té en compte que en aquesta època *Tarraco* era capital i que comptava amb els primers màrtirs

coneguts de les terres hispàniques. La munió d'edificis ocupa una extensa superfície i és notable per la seva antiguitat. La gran necròpolis comptava amb uns 3000 enterraments i la presència de dues basíliques que poden datar-se sobre l'any 400 aporta dos dels temples hispànics més antics i singulars, així com altres construccions, algunes de caire domèstic, altres de tipus agrari i finalment altres de difícil adscripció.

La definició d'aquest magnífic complex martirial és un element de primer ordre i un perfecte exemple de la nova topografia cristiana que comença a configurar-se en el segle IV. S'identifiquen una sèrie de comportaments recurrents en altres santuaris similars, especialment aquell de la inhumació *ad sanctos*, tan característic d'aquesta època. L'afluència de pelegrins acabarà afavorint l'aparició d'estructures auxiliars com hostatgeries o monestirs que desgraciadament aquí no s'han pogut acabar de determinar per una deficient conservació de les restes. S'entreveu, doncs, el caràcter monumental i poderós d'aquesta primera arquitectura tarraconense en el canvi del segle IV al V, moment de la prelatura d'Himeri, Hilari i Ticià, en que els textos mostren la gran importància dels bisbes de Tàrraco com a metropolitans d'*Hispania*.

Planta de les construccions tardoromanes del suburbi paleocristià del Francolí

PARTICIPACIÓ D'INVESTIGADORS DE L'ICAC EN TRIBUNALS DE TESIS DOCTORALS:

- Dr. Josep Guitart, vocal del Tribunal de la tesi titulada *L'économie domaniale en Gaule Narbonnaise: les villae de la cité de Nîmes*, presentada a la Université d'Aix-Marseille I (França) pel Sr. Loïc Buffat. Octubre de 2004.

- Dr. Josep M. Macias, vocal del Tribunal de la tesi titulada *Tarraco paleocristiana. El suburbi del Francolí*, presentada a la Universitat Rovira i Virgili pel Sr. Jordi López. Novembre de 2004.

**Treballs d'investigació del programa de doctorat
i l'obtenció del Diploma d'Estudis Avançats (DEA)**

- **Treball de recerca ESTUDI ESTRATIGRÀFIC D'UNA *DOMUS* ALTIMPERIAL AL PARC ARQUEOLÒGIC DE GUISSONA, dirigit pel Dr. Josep Guitart i presentat per la Sra. Ada Cortès a la Universitat Autònoma de Barcelona el novembre del 2004.**

L'objectiu del treball ha estat l'estudi estratigràfic i la sistematització d'una part del Parc Arqueològic de Guissona, la ciutat romana de *Iesso*, concretament l'àrea ocupada per una gran *domus* situada a l'extrem oriental del Parc. L'excavació d'aquesta àrea l'havia dut a terme entre els anys 1997 i 2003 l'equip de la Universitat Autònoma de Barcelona sota la direcció dels Dr. Josep Guitart i Dr. Joaquim Pera.

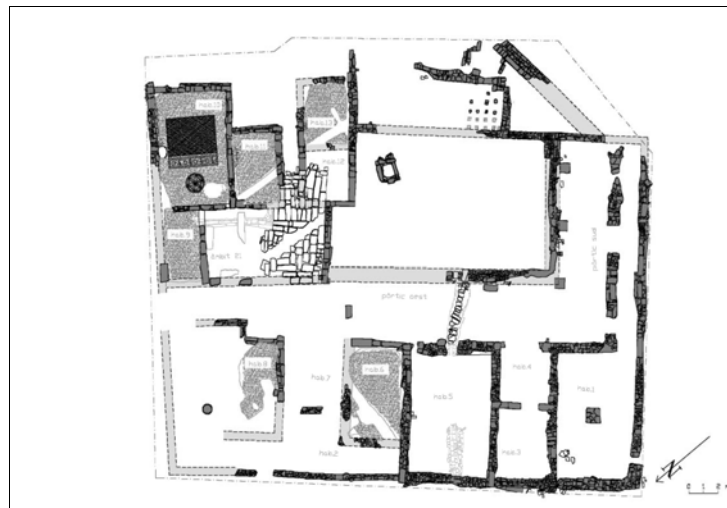
L'estudi de la zona que ocupa la *domus* va fer palès la riquesa arqueològica del jaciment. Es va poder observar una correlació de fases que mostraven una formidable dinàmica urbanística, on l'eliminació i, a la vegada, la reutilització d'elements de fases anteriors estava a l'ordre del dia. Es va establir una seqüència estratigràfica i es va procedir en l'anàlisi històric i urbanístic d'aquesta zona, comprnent la *domus* i els períodes anteriors i posteriors a ella.

Estructures de la *domus* objecte d'aquest treball de recerca (any 2003)

La Casa Senyorial de Guissona (la *domus*) es consolida com a tal a la segona meitat del segle I dC, en una zona que gaudia d'un abundant llegat històric. Començava tenint l'empremta de l'inici de la ciutat amb una de les fosses interpretades com a fundacionals, que s'ha estimat que es formarien a l'entorn de l'any 100 aC. Sobre aquestes fases es va construir un barri republicà comprès per un seguit de cases modestes, però que demostraven un cert grau de comoditat, un barri no estàtic del qual s'ha pogut constatar més d'una fase urbanística. Acostant-se al canvi d'era, el barri de cases va patir una de les transformacions més decisives que portaria a la seva fi; aquesta esdevindria la fase anomenada "augustiana". La construcció d'una petita zona industrial remodelaria l'estructura del barri, ferint de mort la seva funció de residència

pels homes i dones d'aquell període. Només s'ha pogut comprovar la continuació d'una casa que va ampliar els seus límits i va fruit d'elements de luxe, la dita "Casa d'època d'August". El creixement d'aquesta casa els anys següents va portar a la configuració d'una casa senyorial que ha pogut ser excavada en extensió, malgrat que una part de les seves restes surten dels límits del Parc Arqueològic. Això priva de gaudir-la sencera, però l'extensió recuperada és suficient per entendre el cos general de l'estructura. També s'ha constatat més d'una fase de la Casa Senyorial, on un dels canvis més destacats va ser la transformació del pati en peristil. Encara després de l'abandonament de la casa, es constata una fase tardoantiga de reutilització de les seves estructures.

Guissona: Planta de la fase 6 de la *domus* (segona meitat segle II dC)

- **Treball de recerca EVOLUCIÓ URBANA DE LA CIUTAT DE TORTOSA DES DE LA SEVA FUNDACIÓ FINS A MITJAN SEGLE I DE LA NOSTRA ERA, dirigit pel Dr. Jordi Diloli i presentat per la Sra. Mariona Valldepérez a la Universitat Rovira Virgili l'octubre del 2004.**

El treball tracta sobre la situació urbana del primer establiment de la ciutat de Tortosa i les relacions existents amb el possible *oppidum* ibèric que les fonts clàssiques reconeixen amb el nom d'*Hibera* i que ubicaren en aquest territori, així com també la possible situació d'aquest nucli singular. D'aquesta manera, s'ha tractat el període de la romanització al recinte urbà de Tortosa, analitzant la possible existència d'un nucli indígena i la fundació de la ciutat romana, *Dertosa*, així com també les relacions que podrien existir durant el període que ambdós nuclis van conviure.

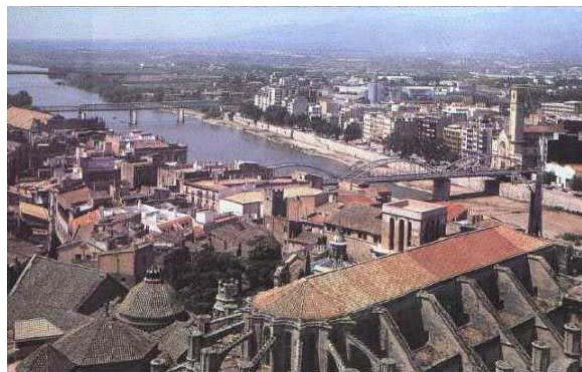
Per aconseguir conèixer aquest procés de canvi urbanístic ha calgut basar-se en l'anàlisi de les fonts clàssiques i en les dades aportades per l'arqueologia. S'ha dut a

terme una recopilació de les dades conegudes, tant les referents a informacions arqueològiques com a les darreres investigacions en numismàtica i epigrafia, recollint també les cites clàssiques, a partir de traduccions modernes, que feien referència a la ciutat.

Durant el curs del treball es va anar descobrint la poca informació sobre l'evolució urbanística de la ciutat que es podria extraure dels jaciments, ja que la gran majoria no van ser excavats seguint els preceptes arqueològics i, els que ho foren, presenten els materials més antics fora de context. Per tant, la informació aportada per les diferents intervencions és bastant minsa i inexacta, però a partir d'aquesta base s'ha realitzat l'anàlisi de l'espai urbà i s'ha dut a terme una proposta de situació dels antics nuclis d'hàbitat, així com també una possible trama urbana en època romana tardorepublicana.

Inscripció. Títol honorari dedicat a Caius Cassius Niger, magistrat municipal, pel seu fill Caius Cassius Avtius (segle I-II dC). Localitzat als fonaments de la Catedral.

Vista actual de la ciutat de Tortosa

**Treballs de recerca de doctorat en curs el 2004
dels becaris predoctorals de l'ICAC**

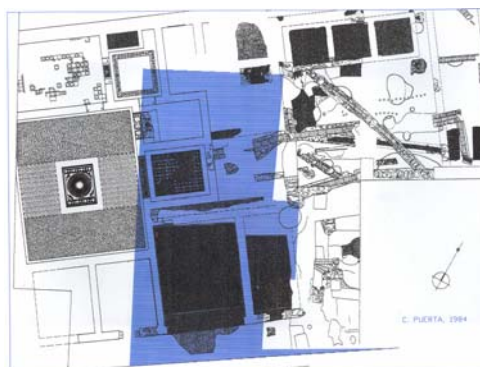
- **DOMUS I VILLAE A LA TARRACONESA MEDITERRÀNIA ENTRE ELS SEGLES I AC I II DC, A PARTIR DE LES RECENTS TROBALLES A BAETULO**

Sra. Victòria Cantarellas

L'objectiu d'aquest projecte és l'estudi de dues *domus* ubicades a la ciutat romana de *Baetulo* (Badalona) i enquadrar-les dintre d'un marc més general, en el coneixement de les cases romanes en el *Conventus Tarraconensis* i, per extensió, fer una comparació amb altres indrets de l'Imperi romà.

Habitació pavimentada amb mosaic
Domus dels Dofins (*Baetulo*)
Campanya 1927

Planta general
Domus dels Dofins (*Baetulo*)
Tramada en blau: campanya 1984

- **POBLAMENT RURAL I FORMES D'ORGANITZACIÓ DEL TERRITORI A L'ANTIGUITAT: ESTUDI COMPARATIU DE CASOS ENTRE CATALUNYA I EL PAÍS VALENCIÀ**

Sra. Amparo Bellvís

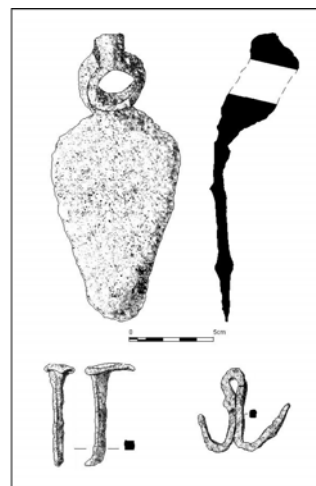
La recerca se centra en la zona de la Vall del Cànyoles, al Sud de la Província de València. La idea és fer un estudi del territori considerat com una àmplia forquilla cronològica, des del Bronze fins al segle XII dC, tenint en consideració aspectes molt diversos com les vies, els parcel·lars i una anàlisi espacial del territori. La finalitat seria aconseguir fer un estudi regressiu del paisatge i intentar comprendre la dinàmica del canvi de l'espai estudiat al llarg dels segles.

- **ESTUDI ARQUEOMETAL·LÚRGIC DEL SERRAT DELS TRES HEREUS (CASSERRES, BERGUEDA)**
Sra. Núria Morell

Dins el marc del projecte d'excavació i difusió del jaciment arqueològic del Serrat dels Tres Hereus, i donada l'excel·lència tant de les troballes d'objectes metàl·lics com de les restes d'estructures de combustió relacionades amb el seu treball, s'està duent a terme un estudi monogràfic de la metal·lúrgia durant l'antiguitat al jaciment. L'estudi se centra no només en els aspectes tipològics i funcionals, sinó que incideix també en els aspectes tecnològics i en les implicacions socials.

Excavació fornal de l'Àmbit II (campanya 2004)
El Serrat dels Tres Hereus

El ferro i la quotidianitat.
Dibuix de materials provinents
del Serrat dels Tres Hereus

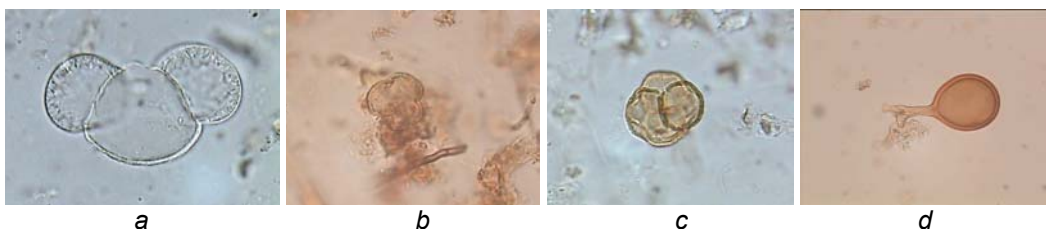
- **ESTUDI COMPARATIU DE MATERIALS CONTEXTUALITZATS ALS SEGLES I I V dC ALS JACIMENTS DE TARRAGONA I GUISSONA**
Sr. Arnau Fernàndez

L'objectiu és fer una comparació entre contextos estratigràfics molt concrets de les ciutats de Tarragona i Guissona en el segle I i V dC. Es tracta de comparar una ciutat d'interior i una de costa, a través de dipòsits de material ceràmic del mateix context cronològic i similars pel que fa a la seva ubicació, per a veure quines diferències s'observen entre un i altre lloc, quins són els canvis que es produeixen entre el segle I i el segle V, i observar quines són les mancances o les coincidències respecte els materials que circulen en el Mediterrani occidental en el mateix moment.

- **EVOLUCIÓ DEL PAISATGE A LA SERRA DEL CADÍ A PARTIR DE L'ESTUDI POL·LINIC DE LA TURBERA DEL PRADELL (ALT URGELL)**

Anna Ejarque

El treball s'emmarca en el projecte Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus Orientals de l'Antiguitat a l'Època Medieval. Es proposa l'estudi i avaluació dels diferents indicadors pol·linics i partícules carbonoses presents en els sediments de la turbera del Pradell per tal d'establir l'evolució paleoambiental, l'impacte antròpic en el medi i els tipus d'activitats humanes desenvolupades en els espais d'alta muntanya de l'antiguitat a l'edat medieval a la Serra del Cadí (Alt Urgell).

- a) Polen de Pinus (pi: indicador cobertura arbòria subalpina)
- b) Polen de Quercus (roure: indicador cobertura arbòria montana)
- c) Polen de Erica (bruc: indicador arbustiu)
- d) Espora de fong de Glomus: indicador períodes de sequera a la turbera

- **ESTRATIGRAFIA D'UN CARDO MINOR DE LA CIUTAT ROMANA DE ILESSO (GUISSONA, LA SEGARRA)**

Núria Romaní

El treball pretén descriure l'estratigrafia d'un dels elements de la xarxa viària de la ciutat de Ilesso (Guissona, La Segarra). El carrer, un *Cardo Minor* que discorre paral·lel al *Cardo Maximus*, consta de diferents paviments, reparacions i recreixements que ofereixen una complexitat estratigràfica molt interessant per al seu estudi. L'anàlisi arqueològica del carrer permetrà conèixer més profundament l'entramat vial urbà i entendre la relació d'aquest amb els edificis que l'envolten, entre altres, les termes públiques de la ciutat. Un cop fixada la cronologia i la formació de la via es compararà amb d'altres en el marc peninsular o fins i tot europeu, i s'intentarà establir uns patrons de formació genèrics.

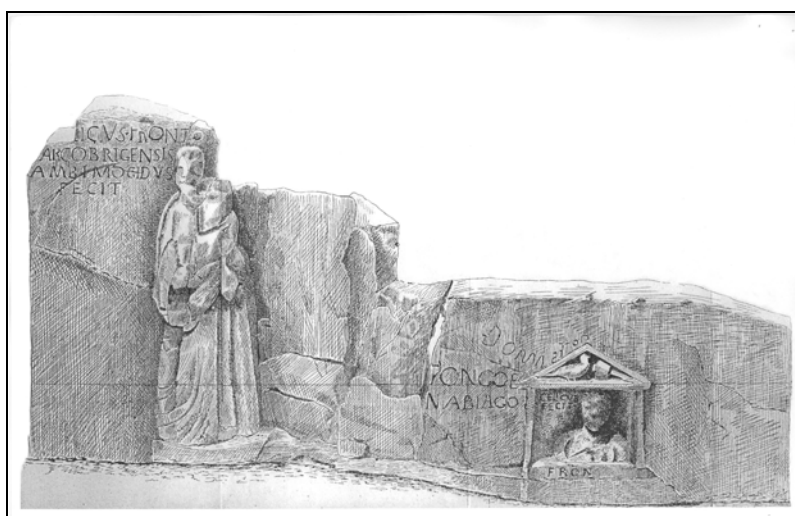
Foto aèria del carrer

Paviment i claveguera

- **SANTUARIS RUPESTRES I DIVINITATS AQUÀTIQUES: A FONTE DO ÍDOLO DE BRACARA AUGUSTA (BRAGA, PORTUGAL)**
Sra. Anna Garrido

El treball constarà de l'estudi d'aquesta font d'època romana situada a l'antiga Bracara Augusta (Braga, Portugal). Es proposa fer una revisió i un estat de la qüestió a partir de les fonts documentals i arqueològiques de què es disposa i aprofundir en la lectura iconogràfica de les dues figures representades en aquest monument. La investigació s'ampliarà dintre del camp dels santuaris relacionats amb l'aigua a la Península Ibèrica, la seva dinàmica religiosa i l'imaginari col·lectiu de la societat que els va crear. Aquesta recerca es desenvolupa en el marc de la col·laboració de l'ICAC i la Universitat Rovira i Virgili amb la Universitat de Minho (Portugal).

Gravat de Leite de Vasconcelos (principis del segle XIX)

- **ARQUITECTURA ECLESIASTICA BALEAR DURANT L'ANTIGUITAT TARDANA**
Silvia Alcaide

El tema se centra en l'arquitectura cristiana balear durant l'antiguitat tardana (segles V-X). L'arqueologia d'aquests segles es caracteritza per l'abundància de basíliques rurals que constitueixen el principal indicatiu d'un poblament rural i/o coster tardà. Fins ara, la investigació s'ha centrat en l'estudi del monument en si mateix, desvinculant-lo del seu context territorial i antròpic, fet que impedeix valorar la forma en què es produeix la cristianització de les àrees rurals, així com l'estructuració del territori eclesiàstic. Per tot això, aquesta investigació, concebuda com a tesi doctoral, sobre l'arquitectura eclesiàstica tardana pretén, més enllà de l'anàlisi formal i litúrgic del monument, integrar-lo en el paisatge cultural de què va formar part, intentant entendre la seva funció dins aquest al llarg del temps.

Baptisteri doble de la basílica de Son Peretó
(Manacor, Mallorca)

Planta de la basílica de Es
Cap del Port (Fornells, Menorca)

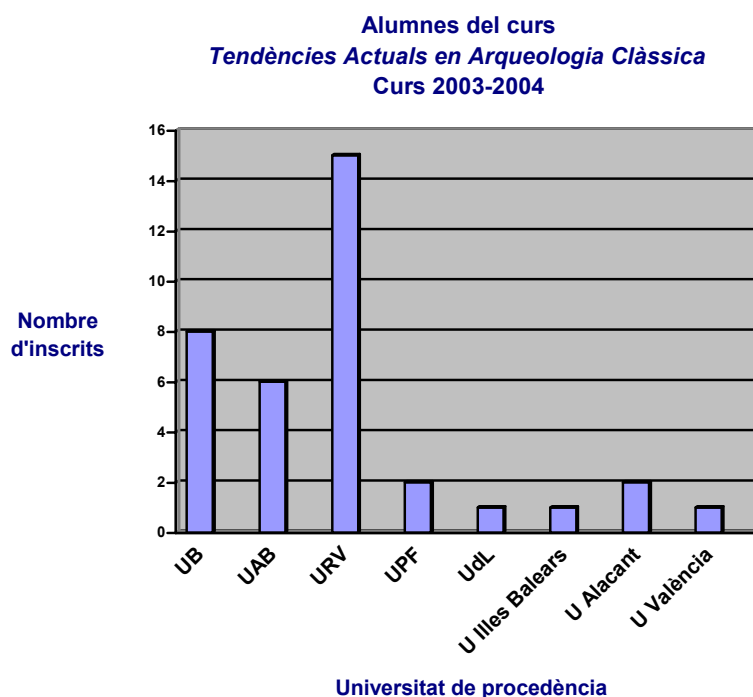
ACTIVITATS DE FORMACIÓ AVANÇADA I DE DIFUSIÓ

3 ACTIVITATS DE FORMACIÓ AVANÇADA I DE DIFUSIÓ

3.1 Curs interuniversitari d'especialització

Per al curs acadèmic 2003-2004, l'ICAC va organitzar i impartir el curs interuniversitari ***Tendències actuals en Arqueologia Clàssica***. Ho va fer amb investigadors propis i amb la col·laboració de professorat de les universitats de Barcelona (UB), Autònoma de Barcelona (UAB), Girona (UdG), Rovira i Virgili (URV) i Oberta de Catalunya (UOC). Quatre especialistes europeus d'aquest camp del coneixement també van ser convidats a participar-hi: el Dr. Paul Zanker (Institut Arqueològic Alemany a Roma), els Dr. Philippe Leveau (Universitat de Provença), el Dr. Michael Vickers (Universitat d'Oxford) i el Dr. Patrizio Pensabene (Universitat de Roma "La Sapienza").

L'objectiu d'aquest curs d'especialització va consistir en examinar els nous plantejaments teòrics i metodològics de l'arqueologia clàssica a partir de la presentació de les tendències actuals en aquesta disciplina i les seves aportacions al coneixement del món antic. El curs es va adreçar especialment als estudiants de tercer cicle de les universitats, però també es va obrir al públic general interessat en aquesta temàtica. Finalment, va tenir 36 alumnes, 16 dels quals es van sotmetre a avaluació, i es va celebrar de manera concentrada els mesos de febrer i abril a la seu de l'ICAC.

El curs es va dividir en 4 unitats temàtiques paral·leles a les 4 Línies de Recerca de l'Institut. Cada unitat temàtica va desenvolupar un tema monogràfic i es va estructurar en una lliçó magistral d'inici, a càrrec d'un professor de reconegut prestigi internacional, i un seminari de treball dirigit.

El rector de la URV, el Dr. Lluís Arola, va presidir l'acte inaugural i el Dr. Josep Guitart, director de l'ICAC, en va fer la presentació. El professor Dr. Jean-Charles Balty (catedràtic de la Universitat de París-Sorbonne) va obrir acadèmicament el curs amb una conferència sobre el jaciment hel·lenístic-romà d'Apamea de Síria titulada *Apamée de Syrie : sources littéraires, épigraphie, séismologie et fouilles archéologiques*.

PRIMER BLOC DEL CURS: 25, 26 I 27 DE FEBRER DE 2004

Unitat temàtica “Arqueologia Clàssica i produccions artístiques”

Tema monogràfic:

La comercialització d'obres d'art de l'Antiguitat

Professor convidat:

Paul Zanker (Institut Arqueològic Alemany). Lliçó magistral en dues sessions titulada *Immagini della casa*

Professorat:

Isabel Rodà, Eva Koppel i Montserrat Claveria (UAB). Aquesta sessió es va fer al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona

Conferència del professor Bonaventura Bassegoda (UAB) titulada *Comerç i col·leccionisme d'obres d'art de l'Antiguitat en el Renaixement*

Taula Rodona

amb la participació de Jaume Massó (director del Museu de Reus)

Moment de la sessió desenvolupada al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (seu de la Plaça del Rei)

Unitat temàtica “Arqueologia del paisatge, poblament i territori”

Tema monogràfic:

L'Arqueologia del paisatge i els períodes històrics

Professor convidat:

Philippe Leveau (Universitat de Provença). Lliçó magistral en dues sessions:

Archéologie du paysage et évolution environnementale
Paysages et territoires : études de cas en Gaule Narbonnaise

Professorat:

Josep M. Palet (ICAC), Santiago Riera Mora (UB) i César Carreras (UOC)

Taula Rodona

La intervenció de Josep M. Palet va tractar sobre l'arqueologia clàssica i els paisatges culturals: arqueomorfologia i prospecció.

César Carreras va parlar de l'arqueologia del paisatge des d'una vessant tecnològica: els Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG).

SEGON BLOC DEL CURS: 19 I 20 I 21 D'ABRIL DE 2004

Unitat temàtica “*Instrumentum domesticum*: materials i comerç en el món antic”

Tema monogràfic:

La classificació i l'ordenació dels materials mobles en l'arqueologia. Discurs historiogràfic i perspectives actuals

Professor convidat:

Michael Vickers (Universitat d'Oxford). Lliçó magistral en dues sessions amb el títol *Ceràmica grega i prototipus d'argent*

Professorat:

Mercè Roca i Jaume Buxeda (UB) i Jordi Principal (ICAC)

Practicum de materials ceràmics

a càrrec de Jordi Principal (ICAC) i David Asensio (empresa Rocs)

Michael Vickers (esquerra) i Jordi Principal (dreta) durant la seva intervenció.

Unitat temàtica “Arqueologia de la ciutat antiga”

Tema monogràfic:

Ostia: la decoració arquitectònica, els programes monumentals i l'evergetisme

Professor convidat:

Patrizio Pensabene (Universitat de Roma “La Sapienza”). Lliçó magistral en dues sessions titulada *Arquitectura y espacio urbano en Ostia Antica*

Professorat:

Ricardo Mar, Eva Subías i Ignasi Fiz (URV)

El dia 21 d'abril, el professor Dr. Géza Alföldy (Universitat de Heidelberg) va fer la cloenda del curs amb una conferència titulada *L'Arqueologia Clàssica i la interdisciplinarietat de les Ciències de l'Antiguitat*.

3.2 Doctorat interuniversitari en arqueologia clàssica

Conscients de la necessitat de coordinar esforços per a la formació de nous investigadors, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Rovira i Virgili i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica han programat i iniciat el curs acadèmic 2004-2005 un doctorat interuniversitari en Arqueologia Clàssica.

L'objectiu d'aquest programa de doctorat és presentar, des d'una perspectiva interdisciplinària, la innovació teòrica i el desenvolupament de nous programes i estratègies de recerca en aquest camp del coneixement. El programa compta amb professorat de reconegut prestigi de diverses universitats europees que imparteix docència sobre temes monogràfics dels cursos i seminaris del programa.

Departaments i centres participants

- Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana (UAB)
- Departament d'Art (UAB)
- Departament d'Història, Història de l'Art i Geografia (URV)
- Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC)

Continguts

Cursos i Seminaris

- ☐ Arqueologia de l'arquitectura. L'exemple de les províncies orientals
- ☐ Arqueologia del territori i de la ciutat antiga
- ☐ Paisatges antics i estructures rurals en la Península Ibèrica
- ☐ Materials i comerç en època tardorepublicana i imperial
- ☐ Escultura i arquitectura tardoromana. Tècniques i tallers. Iconografia
- ☐ Tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC) aplicades a l'Arqueologia Clàssica
- ☐ Fonts textuais i iconogràfiques en l'estudi de l'aparició de la ciutat antiga
- ☐ L'urbanisme romà a la Itàlia antiga i a Hispània: de la conquesta a August
- ☐ L'arqueologia del paisatge i els períodes històrics. Les províncies occidentals
- ☐ Interaccions entre el món romà indígena i el món romà a l'Europa occidental: noves perspectives
- ☐ Iconografia en els espais públics a les ciutats romanes

Professorat

- Joan Gómez Pallarès, Eva M. Koppel, Isabel Rodà, Alberto Prieto, Oriol Olesti (UAB)
- Ricardo Mar, Eva Subías, Jesús Carruesco (URV)
- Josep Guitart, Josep Maria Palet, Jordi Principal (ICAC)
- Mercè Roca (UB)
- César Carreras (UOC)
- Paolo Sommella (Universitat de Roma, La Sapienza)
- Philippe Leveau (Universitat de Provença)
- Martin Millett (Universitat de Cambridge)
- Walter Trillmich, Thilo Ulbert (Institut Arqueològic Alemany)

Coneixements i habilitats que poden adquirir els alumnes

- Coneixements en Arqueologia Clàssica
- Gestió infogràfica de documentació arquitectònica
- Elaboració de projectes d'investigació
- Arqueomorfologia. Carto i fotointerpretació. Prospeccions intensives. Tècniques d'anàlisi en arqueologia espacial. Tècniques de reconstrucció paleoambiental
- Aplicacions dels Sistemes d'Informació Geogràfica
- Coneixement de la cadena operativa ceràmica i familiarització amb les principals tècniques analítiques
- Coneixement de programes per a l'obtenció, anàlisi i difusió de dades arqueològiques
- Recull, classificació i interpretació de dades textuais i la seva confrontació amb dades arqueològiques

Crèdits

Aquest programa de doctorat consta de 32 crèdits, 20 de docència i 12 del treball de recerca, distribuïts en un període de dos anys, dels quals un mínim de 9 s'han de cursar a l'ICAC i la resta en qualsevol de les institucions que participen en el programa. Els cursos s'imparteixen en horaris concentrats a les aules de la UAB, la URV i l'ICAC.

Titulacions d'accés

Llicenciats en Història, Història de l'Art, Humanitats o altres títols superiors universitaris equivalents.

ALUMNES MATRICULATS AL DOCTORAT INTERUNIVERSITARI EN ARQUEOLOGIA CLÀSSICA UAB- URV- ICAC CURS 2004-2005	
Universitat de procedència	Nombre de matriculats
Universitat de Barcelona	2
Universitat Autònoma de Barcelona	3
Universitat Rovira i Virgili	6
Universitat Pompeu Fabra	1
Universitat de València	2
Universidad Autónoma de Madrid	1
Universidad de Santiago de Compostela	1
Universidad de Oviedo	1
Universidade Estadual de Campinas (Brasil)	1
TOTAL	18

Amb la voluntat d'aprofitar aquesta presència de professorat internacional de reconegut prestigi, s'han programat uns seminaris especialitzats en temes d'arqueologia clàssica i un seguit de conferències per a l'any 2005.

D'altra banda, el 2004 s'ha iniciat la programació acadèmica del doctorat per al bienni 2005-2007, que també comptarà amb professorat visitant.

3.3 Exposicions, conferències i altres reunions científiques

COL·LABORACIÓ EN EXPOSICIONS

- Col·laboració en l'exposició **Tàrraco i l'aigua**, organitzada pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (oberta al públic de setembre del 2004 a març del 2005).

Catàleg de l'exposició del MNAT

L'ICAC ha posat la seva recerca sobre les termes públiques de l'àrea portuària i el *cuniculus* de *Tàrraco* a disposició del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT), per a la producció d'una exposició que tracta diferents aspectes de la cultura de l'aigua en la societat de *Tàrraco*. Concretament, en els apartats de les termes i el *cuniculus* es va participar en l'assessorament dels textos de l'exposició, contingut i obtenció d'imatges. A més, Josep Maria Macias va elaborar dos articles per al catàleg de l'exposició i va participar en una roda de premsa el dia de la seva inauguració.

ORGANITZACIÓ DE CONFERÈNCIES

- En el marc del curs *Tendències Actuals en arqueologia clàssica*, l'ICAC va organitzar les conferències següents a càrrec de professors visitants:
 - ***Apamée de Syrie : sources littéraires, épigraphie, séismologie et fouilles archéologiques***, a càrrec del professor Dr. Jean-Charles Balty (Universitat de París-Sorbonne). 25 de febrer de 2004. Assistència: 45 persones.

Jean-Charles Balty a la seu de l'ICAC
durant una entrevista al Diari de Tarragona

- ***Imagini della casa***, a càrrec del Dr. Paul Zanker (Institut Arqueològic Alemany a Roma). 26 de febrer de 2004. Assistència: 42 persones.
- ***Paysages et territoires : études de cas en Gaule Narbonnaise***, a càrrec del Dr. Philippe Leveau (Universitat de Provença). 27 de febrer de 2004. Assistència : 40 persones.
- ***Ceràmica grega i prototipus d'argent***, a càrrec del Dr. Michael Vickers (Universitat d'Oxford). 19 d'abril de 2004. Assistència: 39 persones.
- ***Arquitectura y espacio urbano en Ostia Antica***, a càrrec del Dr. Patrizio Pensabene (Universitat de Roma "La Sapienza"). 20 d'abril del 2004. Assistència: 37 persones.
- ***L'Arqueologia Clàssica i la interdisciplinarietat de les Ciències de l'Antiguitat***, a càrrec del professor Dr. Géza Alföldy (Universitat de Heidelberg, Alemanya). 20 d'abril de 2004. Assistència: 44 persones.

El director de l'ICAC, Josep Guitart, va presentar el professor Alföldy. També hi va participar Eva Subías (URV)

- Conferència – presentació del llibre *Les termes públiques de l'àrea portuària de Tàrraco. Carrer de Sant Miquel de Tarragona*, de Josep Maria Macias (Ed.). També es va efectuar una roda de premsa i diverses entrevistes amb els mitjans de comunicació.

La presentació es va fer el dia 1 de desembre de 2004 i va anar a càrrec del Sr. Francesc Tarrats, director general del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. Assistència: 52 persones.

COL·LABORACIÓ EN L'ORGANITZACIÓ DE CONFERÈNCIES I ALTRES REUNIONS CIENTÍFIQUES

- Col·laboració en l'organització de la II Reunió Internacional sobre Poesia Epigràfica Llatina, organitzada pel Grupo de Redacción CIL XVIII, 2, integrat per les universitats Autònoma de Barcelona, Autònoma de Madrid, Sevilla i València.

El Grupo de Redacción CIL XVIII, 2, es va reunir per segon any consecutiu a la seu de l'ICAC. La reunió es va celebrar els dies 17, 18 i 19 de setembre de 2004.
Total assistència: 35 persones.

- Col·laboració i participació en el Cicle de conferències de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense (desembre de 2004)
 - ***Darreres excavacions en el suburbi oriental de Tàrraco***
Sra. Montserrat Garcia (CODEX) i Sr. César Pociña (CODEX)
9 de desembre de 2004 / Assistència: 25 persones
 - ***Intervencions al carrer Sevilla núm. 12-14. Noves dades per a l'evolució urbana del "Casc Antic" de Tàrraco***
Sr. Moisés Díaz (CODEX) i Dr. Josep Maria Macias (ICAC)
14 de desembre de 2004 / Assistència: 23 persones
 - ***Les basíliques paleocristianes del suburbi occidental de Tàrraco***
Dr. Jordi López (ICAC)
16 de desembre 2004 / Assistència: 20 persones
 - ***Excavacions arqueològiques a l'illa de Cabrera. Recerques sobre la comunitat monàstica d'època bizantina***
Sr. Mateu Riera
21 de desembre 2004 / Assistència: 8 persones
 - ***L'urbanisme d'època ibèrica al Baix Ebre: l'assentament de l'Assut de Tivenys***
Sr. Jordi Diloli (URV) i Sr. David Bea (URV)
23 de desembre 2004 / Assistència: 36 persones

- Co-organització, junt amb la Universitat de Barcelona i l'Ajuntament de Calafell, de la III Reunió Internacional d'Arqueologia de Calafell, **De les comunitats locals als estats arcaics: la formació de les societats complexes a la costa del Mediterrani occidental (Homenatge a Miquel Cura)**, celebrada del 25 al 27 de novembre de 2004. L'acte inaugural de la reunió va ser a càrrec del Dr. Josep Guitart. Número de participants: 98.

PARTICIPACIÓ EN REUNIONS I ALTRES ACTIVITATS CIENTÍFIQUES

- Conferència de presentació del núm. 18 de la revista COTA ZERO en commemoració del 40è aniversari de la publicació del llibre de Miquel Tarradell *Les arrels de Catalunya*, a càrrec de Josep Guitart. Saló de Graus de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, 14 de febrer de 2004.
- Presentació de les *Actes del I Simposi Internacional d'Arqueologia del Baix Penedès*, celebrat el novembre de 2001, titulat *Territoris antics a la Mediterrània i a la Cossetània oriental*, a càrrec de Josep Guitart. Vil·la Casals del Vendrell, 30 de març de 2004.
- Ponència **Late Hellenistic black-glaze wares in northeastern Iberian Peninsula: producing traditions and social practices**, a càrrec de Jordi Principal. Universit  di Catània (Itàlia), 23 d'abril de 2004. En el marc de la Taula Rodona *Old Pottery in a New Century. Innovating Perspectives on Roman Pottery Studies*, organitzada pel Istituto per I Beni Archeologici e Monumentali (IBAM) – Consiglio Nazionale delle Ricerche (CNR), Catholic University of Leuven-ROCT Network, The National Museum of Denmark, i celebrada a la Universitat de Catània del 22 al 24 d'abril de 2004.
- Comunicació **L'occupation de la montagne dans les Alpes occidentales   l'Age du Bronze : Nouvelles données polliniques et archéologiques en Champsaur (Hautes-Alpes, France)**, a càrrec de Josep M. Palet, juntament amb Mona Court-Picon, François Ricou, Florence Mocci, Kevin Walsh, Maxence Segard i Jacques-Louis de Beaulieu. Abril de 2004. En el marc del *Colloque sur l' ge du Bronze*. Universit  de Franche-Comt , Besançon, l'abril de 2004.
- Seminari **Ceramica a vernice nera romana (medio e tardo repubblicana). Nozioni fondamentali e prospettive attuali**, a càrrec de Jordi Principal com a professor responsable, organitzat per l'American Academy in Rome (Roma, Itàlia). 24 de maig de 2004.
- Comunicació **Canvis en la gestió d'un espai humit entre l'Antiguitat i l'Edat Mitjana: els  tangs de Baux (Provença)**, a càrrec de Josep M. Palet, en el marc del Workshop "L'Home i l'aigua: 4000 anys d'història de la gestió dels recursos hídrics al mediterrani" celebrat a la Universitat de Barcelona el 2-3 de juny de 2004.
- Conferència **Tarragona**, a càrrec de Josep Guitart. Universidad Pablo de Olavide (Carmona, Sevilla), 28 de juliol del 2004. Dins el Curs "Arqueolog  y Patrimonio de la Humanidad" organitzat per la Universidad Pablo de Olavide el juliol del 2004.

- Comunicació ***Expansión de la ganadería y dinámica territorial durante la Antigüedad tardía en Cataluña: estudio de casos***, a càrrec de Josep M. Palet. Universidade de Gambelas (Faro, Portugal). En el marc del IV Congrés de Arqueologia Peninsular. Setembre de 2004.
- Comunicació ***L'occupation d'un milieu montagnard sur la longue durée: données archéologiques dans les vallées de Freissinières et du Haut Champsaur (Hautes-Alpes, France)***, a càrrec de Josep M. Palet, juntament amb François Ricou, Florence Mocci, Kevin Walsh i Maxence Segard. European Association of Archaeologists (EAA). 10th Annual Meeting. 8-12 de setembre de 2004.
- Ponència ***L'Antiguitat tardana al Maresme***, a càrrec de Ramon Jàrraga. Casal de Mataró, 16 d'octubre de 2004. Dins les jornades *De Constante a Carlemany. El pas de l'Antiguitat Tardana al món medieval*, organitzades pel Grup d'Història del Casal de Mataró.
- Comunicació ***Els materials de procedència submarina dipositats al Museu de Can Magarola (Alella)***, a càrrec de Ramon Jàrraga i en col·laboració amb Ramon Coll, el novembre de 2004, dins la XXI sessió d'Estudis Mataronins.
- Conferència ***Late Hellenistic black-glaze wares in northeastern Iberian Peninsula: producing traditions and social practices***, a càrrec de Jordi Principal. Seu de l'American Academy in Rome (Roma, Itàlia), 9 de novembre de 2004.
- Conferència ***De l'arqueologia a la Història: les novetats arqueològiques de les darreres excavacions a lesso (Guissona)***, a càrrec de Josep Guitart. Diputació de Barcelona. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, 24 de novembre de 2004. Dins el XIX Cicle de Conferències dels Amics de l'Art Romànic (Institut d'Estudis Catalans).
- Conferència ***Can Tacó (Montmeló), una fortificació estratègica de la Via Augusta al naixement del Besòs***, a càrrec de Mònica Mercado (Estrats), Esther Rodrigo i Josep Maria Palet (ICAC) al Museu de Granollers, 25 de novembre de 2004. Dins el Cicle de conferències "Reports d'arqueologia al Vallès Oriental", organitzat pel Museu de Granollers i el Departament de Cultura de la Generalitat.
- Ponència ***La iberització a la Catalunya costanera i central***, a càrrec de Carme Belarte junt amb David Asensio, Aurora Martín, Joan Sanmartí i Joan Santacana. En el marc de la III Reunió Internacional d'Arqueologia de Calafell, *De les comunitats locals als estats arcaics: la formació de les societats complexes a la costa del Mediterrani occidental (Homenatge a Miquel Cura)*, celebrada del 25 al 27 de novembre de 2004.
- L'any 2004, Josep Guitart ha estat nomenat membre del Consell de Redacció de la revista *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona* (Museu d'Història de la Ciutat).

3. 4 Altres activitats de difusió

- Participació en la **Setmana de la Ciència 2004**

Els dies 10, 11 i 12 de novembre de 2004, l'ICAC va participar en la Fira de Mostres de la VIII Setmana de la Ciència, coordinada a Tarragona per la Universitat Rovira i Virgili. L'Institut va escollir com a tema monogràfic les termes públiques de l'àrea portuària de *Tarraco*, emmarcant-lo en un projecte científic propi ja conclòs que ha permès identificar unes “termes imperials” del segle III dC partir de dues excavacions fetes per l'empresa Codex – Arqueologia i Patrimoni.

Mitjançant dos pannells divulgadors i un muntatge didàctic projectat en Powerpoint s'explicava pas a pas en què consisteix una excavació arqueològica, el seu procés de documentació i, finalment, com es fa la difusió ciutadana d'aquests coneixements.

Diapositiva que mostra el procés de restitució virtual de les termes elaborada a partir de les restes arqueològiques excavades.

- Participació en les VI Jornades Internacionals de divulgació històrica romana **TÀRRACO VIVA – 2004**

Del 28 al 30 de maig de 2004, l'ICAC va participar en la fira “Roma als Museus del Món” organitzada pel Museu d'Història de Tarragona. La Fira va aplegar més de 50 institucions públiques i privades vinculades al món de l'arqueologia i el patrimoni procedents de tot Europa.

A l'estand de l'ICAC es van exposar les publicacions i es va projectar l'audiovisual “Un imperi de ciutats: Aeso, Iesso, Braccara Augusta, Peltuinum”.

3. 5 Publicacions científiques

LLIBRES EDITATS PER L'ICAC EL 2004

El dia 1 de desembre de 2004, l'ICAC va presentar el llibre *Les termes públiques de l'àrea portuària de Tàrraco. Carrer de Sant Miquel de Tarragona*, del Dr. Josep Maria Macias i Solé (Ed.), editat dins la Sèrie Documenta. Macias ha dirigit i coordinat la participació dels diversos autors que han pres part en la redacció i la documentació del llibre. El volum té 216 pàgines i conté 155 il·lustracions. Està escrit en català i presenta la traducció de les conclusions a l'anglès.

L'objecte de la publicació són les “termes imperials” de l'àrea portuària de *Tàrraco*, construïdes en un moment avançat de l'època altimperial, cap a la primera meitat del segle III dC. Aquestes termes són una peça important de l'arqueologia tarragonina i un monument força excepcional en el context de l'arqueologia romana a Hispània. Van ser descobertes en les excavacions fetes per l'empresa Codex – Arqueologia i Patrimoni entre 1994 i 1998 al solar del carrer de Sant Miquel, núm. 33, de Tarragona, en el curs d'unes actuacions arqueològiques urbanes preventives que van ser coordinades per Macias. L'estudi dels resultats incorpora també l'excavació feta pel mateix equip al proper solar del carrer de Castaños, núm. 1, en els anys 1999-2000, ja que les estructures que s'hi van documentar formaven part del mateix context arqueològic i urbanístic.

La fructífera col·laboració entre l'ICAC i l'empresa Codex va permetre constituir un equip de recerca que l'any 2003 es va llançar a l'estudi, a la interpretació i fins i tot a l'intent de restitució virtual d'aquest edifici termal.

ORIGINALS QUE HAN QUEDAT PREPARATS PER A LA SEVA PUBLICACIÓ

- *In Palatii Radice. Les excavacions espanyoles (1989-1992) a l'entorn del temple de Júpiter Stator (Palatí) i la formació dels palaus imperials a Roma*, de Ricardo Mar.
- *Tàrraco Paleocristiana. El suburbi del Francolí*, de Jordi López Vilar.
- Actes de la Taula Rodona *Imitatio Vasaria*, celebrada a l'ICAC el novembre del 2003.
- *La vil·la romana del Morell*, de Josep Maria Macias.

PUBLICACIÓ EN LLIBRES D'ALTRI

LLIBRES PUBLICATS PER ALTRI

- ARIÑO, E.; GURT, J.M.; PALET, J.M.: *El pasado presente. Arqueología de los paisajes en la Hispania romana*. Salamanca-Barcelona, 2004.
- GUITART, J.; PERA, J. (eds.): *Iesso I. Miscel·lània arqueològica*. Institut d'Estudis Catalans – Patronat d'Arqueologia de Guissona. Barcelona, 2004.
- GUITART, J.; PERA, J. (eds.): *Arqueología viva de les ciutats de l'Antiguitat. Actes del Primer Simposi Patrimoni i Turisme Cultural (Lleida, octubre 2001)*. Patronat d'Arqueologia de Guissona. Barcelona, 2004.

CAPÍTOLS O ARTICLES EN LLIBRES D'ALTRI

- CIBECCHINI, F., PRINCIPAL, J. (2004): "Per chi suona la Campana B?". A E. C. de Sena, H. Dessales (eds.), *Metodi ed approcci archeologici: l'industria ed il commercio nell'Italia antica (BAR S1262)*, Oxford, pp. 159-172.
- MACIAS, J.M.; PUCHE, J.M.: "El cuniculus de Tàrraco: tècnica i anàlisi d'una obra amagada". A *Tàrraco i l'aigua*, autors diversos. Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, 2004, pp. 37-50.
- MACIAS, J.M.: "Els banys termals a Tàrraco: urbs i otium". A *Tàrraco i l'aigua*, autors diversos. Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, 2004, pp. 69-80.
- GUITART, J.: "Recerca arqueològica a Guissona". A *Iesso I. Miscel·lània arqueològica*. J. Guitart; J. Pera (eds.). Institut d'Estudis Catalans – Patronat d'Arqueologia de Guissona. Barcelona, 2004. pp 6-10.
- R. BUXÓ; D. CANAL; J. GUITART; J. PERA; R. PIQUÉ: "Exacavació de dos pous d'època romana a Guissona. L'explotació dels recursos vegetals a la ciutat de Iesso als segles I aC – II dC". A *Iesso I. Miscel·lània arqueològica*. J. Guitart; J. Pera (eds.). Institut d'Estudis Catalans – Patronat d'Arqueologia de Guissona. Barcelona, 2004, pp. 211-282.
- GUITART, J.: "Ciutats romanes a Catalunya: urbanisme i arquitectura civil". A *Les ciutats romanes del llevant penínsular i les Illes Balears*. M. Orfila y M.A. Cau (eds.). Pòrtic: Biblioteca Universitària. Barcelona, 2004, pp. 17-66.
- GUITART, J.: "Ibers versus romans? Arqueologia de l'origen de les ciutats romanes a Catalunya i al País Valencià". A *Homenatge als nostres pobles i a la seua gent: primer cycle de conferències al sud del País Valencià*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 2004, pp. 77-96.

ARTICLES EN ACTES DE REUNIONS CIENTÍFIQUES DE RECONEGUT PRESTIGI

- BELARTE, M. C.; HERNÁNDEZ, J.; PRINCIPAL, J.: "Recerques arqueològiques a la Baixa Segarra: el jaciment del bronze del Coll Roig i l'assentament ibèric del Coll Blanc (Bellprat, Anoia)". A *Actes de les I Jornades d'Arqueologia i Paleontologia 2001*, 1, Barcelona, 2004, pp. 308-339.
- DURAN, M.; MESTRES, I.; PRINCIPAL, J.: "El jaciment del Camp de les Lloses". A *Actes de les I Jornades d'Arqueologia i Paleontologia 2001*, 2, Barcelona, 2004, pp. 423-442.
- DÍAZ, M.; GARCIA, M.; MACIAS, J.M.; POCÍÑA, C.A.: "Elementos arquitectónicos del área termal pública del puerto de Tarraco". A *La decoración arquitectónica en las ciudades romanas de Occidente*, Universidad de Murcia, Cartagena, 2004, pp. 447-454.
- BARRASETAS, E.; JÁRREGA, R.: "La Solana (Cubelles, Garraf)". A *Actes de les I Jornades d'Arqueologia i Paleontologia, 2001. La Garriga, 29 i 30 de novembre de 2001*, vol. II. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, pp. 722-729.
- COLL, R.; JÁRREGA, R.; PREVOSTI, M.; VIÑALS, J.: "Montcabrer (Cabrils – Cabrera de Mar – Vilassar de Mar, Maresme)". A *Actes de les I Jornades d'Arqueologia i Paleontologia, 2001. La Garriga, 29 i 30 de novembre, 1 de desembre de 2001*, vol. I, pp. 264-266. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Barcelona, 2004.
- J. GUITART; J. PERA: "Arqueologia a l'antiga ciutat romana de Iesso (Guissona, Lleida)". A *Arqueologia viva de les ciutats de l'Antiguitat. Actes del Primer Simposi Patrimoni i turisme Cultural*. Patronat d'Arqueologia de Guissona. Barcelona, 2004, pp. 153-192.
- J. GUITART; J. ROS.: "El Museu de Guissona 'Eduard Camps'. Un centre d'interpretació per apropar-se al coneixement de la ciutat romana de Iesso (Guissona, Lleida)". A *Arqueologia viva de les ciutats de l'Antiguitat. Actes del Primer Simposi Patrimoni i turisme Cultural*. Patronat d'Arqueologia de Guissona. Barcelona, 2004, pp. 193-202.

ARTICLES EN REVISTES DE RECONEGUT PRESTIGI

- BELARTE, C.: "Les maisons du quartier 30-35: plans, techniques de construction et aménagements intérieurs", *Lattara* 17, Lattes, 2004, pp. 361-384
- BELARTE, C.; PY, M.: "Les décors de sol à base de coquillages du quartier 30-35 de Lattara", *Lattara*, 17, Lattes, 2004, pp. 385-394.
- PY, M.; ADROHER, A.; BELARTE, C.; DIETLER, M.; PATERNO, L.; PINTO, P.; SÁNCHEZ, C.; RAUX, S.; VIDAL, A.: "Le dossier de fouille du quartier 30-35. Structures, stratigraphies et mobiliers", *Lattara*, 17, Lattes, 2004, pp. 7-318.

- PALET J. M.; RICO F.; SEGARD M. : "Prospections et sondages sur les sites d'altitude en Champsaur (Alpes du sud)", *Archéologie du Midi Médiéval*, 21, 2004, 197-208.
- MACIAS, J.M. "Arquitectura doméstica", *Las capitales provinciales de Hispania 3. Tarragona: Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco* (X. Dupré, ed.). *L'Erma di Bretschneider*, 2004, pp. 73-81.
- MACIAS, J.M.; REMOLÀ, J.A.: "Topografía y evolución urbana". A *Las capitales provinciales de Hispania 3. Tarragona: Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco* (X. Dupré, ed.). *L'Erma di Bretschneider*, 2004, pp. 27-40.

PUBLICACIONS EN PREMSA

- BELARTE, M.C.; MIÑARRO, M.; NOGUERA, J.; ROS, A.: "La necròpolis protohistòrica de Santa Madrona, a Riba-roja (Ribera d'Ebre)". A *Actes del XIII Congrés Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà*.
- PALET, J.M.: "Estructuras agrarias en el territorio de Tarraco (Tarragona): organización y dinámica del paisaje en época romana", a *Documents d'Archéologie Meridionale* 2003. Montpellier.
- PALET, J.M.: "L'archéologie du paysage et l'étude des systèmes agraires antiques: techniques et méthodes", a J.C. Moreno (ed.), *Actes del Colloque L'Agriculture Institutionnelle en Egypte*, UMR 8027. Université de Lille III.
- PALET, J.M.: "Pasturatges d'estiu al Champsaur (Alps del sud, França) de la prehistòria a l'època medieval: "signes" arqueològics i dinàmica territorial". A S. Riera (ed.) *Actes del I Seminari de la Xarxa Temàtica d'Història Ambiental i Paisatges Culturals*, Universitat de Barcelona, Barcelona.
- MOCCI, FL.; PALET, J.M.; SEGARD, M.; TZORTZIS S.; WALSH, K.: "Peuplement, pastoralisme et modes d'exploitation de la moyenne et haute montagne depuis la préhistoire dans le Parc National des Ecrins (vallées du haut Champsaur et de Freissinières, Hautes-Alpes)". A *Documents d'Archéologie Meridionale*. 2003. Montpellier.
- RIERA, S.; PALET, J.M.: "Una aproximación multidisciplinar a la historia del paisaje mediterráneo: la evolución de los sistemas de terrazas con muros de piedra seca en la Sierra de Marina (Badalona)". A *Actes del Seminari sobre Història Rural. Universitat de les Balears, Palma de Mallorca*.
- WALSH, K., PALET, J.M., "Radiocarbon dating of human settlement in alpine environments: High altitude research in the Southern French Alps". A *Archeometrie* 2003.
- WALSH, K.; MOCCI, FL.; COURT-PICON, M.; PALET, J.M.: "Dynamique du peuplement et activités agro-pastorales durant l'âge du Bronze dans les massifs du haut Champsaur et de la vallée de Freissinières (Hautes Alpes, Parc National des Ecrins). A *Documents d'Archéologie Meridionale*, Montpellier.
- LÓPEZ, J.: "Notes sobre la presència d'algunes produccions locals i importades de vernís roig en la Tàrraco Julio-clàudia", A *Actes de la Taula Rodona Imitatio Vasaria: la vaixel·la fina d'importació i les seves imitacions a la Hispània Citerior en època tardorepublicana i altimerial: producció i comercialització*. Tarragona.

- JÁRREGA, R.: "Les ceràmiques romanes de la vil·la de Mas d'en Gras (Vilaseca, Tarragonès". A *Butlletí Arqueològic*, època V, 25. Tarragona.
- JÁRREGA, R.: "La actuación política de Julio César: ¿Proyecto o adaptación? ¿Modelo helenístico o tradición romana?". A *Polis. Revista de ideas y formas políticas de la Antigüedad Clásica*, 17. Alcalá de Henares.
- GUITART, J.: "*Iluro, Baetulo and Iesso* and the establishment of the Roman town model in the territory of present-day Catalonia". A *Early Roman Towns in Hispania Tarraconense* (2nd century BC – 1st century AD).

3.6 La web de l'ICAC i altres publicacions

La web de l'Institut (<http://www.icac.net>) es va començar a dissenyar i elaborar a finals del 2003 i actualment funciona gairebé en la seva totalitat. Mitjançant la web, l'ICAC presenta els seus objectius com a centre investigador, descriu la seva estructura organitzativa i dóna a conèixer les seves activitats de recerca, formació avançada i difusió. Durant el 2004, s'ha seguit treballant en la versió catalana de la web i s'ha començat la traducció de les versions castellana i anglesa.

Continguts de la web de l'ICAC (Menú):

◆ QUÈ ÉS L'ICAC

- PRESENTACIÓ
- OBJECTIUS
- ORGANITZACIÓ
- RECERCA
- DOCÈNCIA
- DIFUSIÓ

Aquests 6 subapartats descriuen la institució, la seva seu, els objectius i l'organització o estructura interna. Els seus continguts són pràcticament invariables ja que la informació que contenen és considerada fixa o estable.

◆ PROGRAMES I PROJECTES DE RECERCA

- LÍNIES DE RECERCA
- PROGRAMES TRANSVERSALS
- PROGRAMES DE RECERCA
- PROJECTES DE RECERCA

En aquests apartats es defineixen Les Línies de Recerca i els Programes Transversals de l'Institut i els diversos projectes que se'n deriven (en curs o tancats). Els projectes es presenten mitjançant unes breus fitxes descriptives que aporten la informació essencial i algunes imatges relacionades. Actualment apareixen 22 projectes. Aquests apartats estan subjectes al manteniment i actualització corresponents.

◆ CONVOCATÒRIES

Espai reservat a difondre les possibles convocatòries d'investigadors i becaris que eventualment l'ICAC ofereixi. És l'apartat on es publiquen les diverses resolucions relatives a les convocatòries, així com altres documents relacionats (llista d'admesos i exclosos, formularis per a la sol·licitud o renúncia, etc.).

♦ **PUBLICACIONS I ALTRES DOCUMENTS**

En aquest apartat es presenten, d'una banda, les publicacions de l'ICAC i s'ofereix la possibilitat de fer-se'n subscriptor. De l'altra, es poden consultar també altres documents essencials per a l'Institut, com per exemple el document de les Bases d'Actuació.

♦ **TAULER D'ANUNCIS**

Aquí s'anuncien les activitats més immediats programades per l'Institut, com són les conferències obertes al públic, la inauguració d'exposicions, etc. Els continguts solen ser breus i la seva permanència a la web és relativament curta. Aquesta informació apareix a la *home* de la web.

♦ **AGENDA D'ACTIVITATS**

Es tracta d'un dels apartats fonamentals de la web, i apareix a la *home*. Recull bàsicament les activitats de docència i formació avançada (el doctorat interuniversitari en arqueologia clàssica, els seminaris internacionals, etc.).

♦ **RESUM D'ACTIVITATS**

Aquest apartat recull i guarda informació d'activitats diverses ja passades però que es consideren interessants de mantenir (antigues convocatòries, actes rellevants, etc.).

♦ **ENLLAÇOS**

Es pretén oferir un llistat d'enllaços amb les institucions nacionals i internacionals més importants del món de l'arqueologia clàssica. Actualment aquest apartat es troba en construcció.

♦ **SUGGERIMENTS**

Aquest apartat permet que els usuaris d'Internet puguin donar la seva opinió sobre la web de l'ICAC i ajudar a millorar-la.

OBJECTIUS ESTRATÈGICS I INDICADORS DE SEGUIMENT

QUADRE DELS OBJECTIUS ESTRATÈGICS DEL 2004
D'ACORD AMB EL CONTRACTE-PROGRAMA DURSI-ICAC PER AL PERÍODE 2005-2006

Objectiu Estratègic	Línies d'actuació	Grau d'assoliment	Informació detallada en la Memòria d'Activitats del 2004
Estructura organitzativa	Implementació estructura organitzativa	Alt	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 7 a 11)
	Incorporació personal	Alt	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 12)
Desenvolupament recerca	Incorporació investigadors	Alt	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 13 a 15)
	Enggada línies i programes de recerca	Alt	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 23 a 71)
	Implementació projectes recerca	Acomplert	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 23 a 83) Inclou tesis doctorals i altres treballs de recerca predoctorals (pàg. 71-83)
	Convocatòries contractació investigadors	Acomplert	Convocatòria ofertada el 2003 i que s'ha anat implementant durant el 2003 i 2004
	Convocatòries becaris	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 12)
	Contractació personal suport recerca	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 12)
	Participació en projectes europeus i d'altres adminis.	Acomplert	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 23 a 71)
	Foment missions arqueològiques zona mediterrània	Acomplert	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 35 a 39)

Desenvolupament d'activitats de formació i de difusió	Realització curs interuniversitari	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 85 a 88)
	Realització programa doctorat interuniversitari	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 89 a 90)
	Organització de conferències, seminaris, i altres	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 91 a 95)
	Edició de publicacions científiques i de divulgació	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 98 a 103)

Habilitació de la seu de l'ICAC	Finalització obres	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 17 a 21)
	Equipament de la seu	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 17 a 21)
	Equipament científic	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 17 a 21)

QUADRE DELS INDICADORS DEL 2004

D'ACORD AMB EL CONTRACTE-PROGRAMA DURSI-ICAC PER AL PERÍODE 2005-2006

<i>Indicadors</i>	<i>Previsió 2004</i>	<i>Aconseguit</i>	<i>Observacions</i>
Contractació de personal:			
Investigadors	8	7	Per motius aliens a l'ICAC, el vuitè investigador s'incorporà el gener de 2005
Becaris	11	11	
Suport a la investigació	6	6	
Administració	3	3	
Nombre de projectes de recerca:	16	21	Aquest projectes, juntament amb les 9 participacions en projectes d'altres institucions, s'han ubicat a Catalunya (20), Espanya (1), França (5), Itàlia (2) i Egipte (1)
Ingressos fons competitiu:	90.000	106.696,26€	Del total aconseguit, 82.920,26€ s'han gestionat directament i 23.776€ s'han obtingut i gestionat directament per investigadors i becaris de l'Institut (vegeu pàg. 2 i 5 del Balanç Econòmic 2004)
Tesis doctorals llegides:	2	1	
Activitats de formació:			
Doctorat i/o cursos de postgrau	1	1	Nombre d'alumnes: 18
Cursos de formació avançada	1	1	Nombre d'alumnes: 36
Reunions científiques:			
Organitzant-les i coorganitzant-les	2	2	Nombre d'assistents: 133
Participant-hi	2	16	Aquestes participacions han tingut lloc a Catalunya (8), Espanya (1), Portugal (1), França (3), Itàlia (3)

Publicacions:			
En llibres preparats per a l'edició per l'ICAC	4	4	
En llibres d'altri	2	10	
Articles en actes de reunions científiques de reconegut prestigi	4	7	
Articles en revistes de reconegut prestigi	3	6	

Activitats de difusió i divulgació científica:			
Conferències	5	12	Nombre d'assistents: 411
Presència en els mitjans de comunicació	30	46	
Col·laboració en exposicions	2	3	Tàrraco i l'aigua (MNAT), Tàrraco Viva (MHT), Setmana de la Ciència (URV)

RECULL DE PREMSA

ENTREVISTES RADIOFÒNIQUES RELATIVES A ACTIVITATS DE L'ICAC ANY 2004

De	TARRAGONA RÀDIO
A	Jordi Principal
Assumpte	Signatura del conveni de col·laboració específic amb l'American Academy in Rome
Dia	15 de gener de 2004

De	ONDA RAMBLA (TARRAGONA)
A	Jordi Principal
Assumpte	Signatura del conveni de col·laboració específic amb l'American Academy in Rome
Dia	16 de gener de 2004

De	CATALUNYA INFORMACIÓ
A	Josep Guitart
Assumpte	Noves tecnologies aplicades a l'arqueologia
Dia	22 de gener de 2004

De	TARRAGONA RÀDIO
A	Josep Guitart
Assumpte	Curs interuniversitari "Tendències Actuals en Arqueologia Clàssica"
Dia	19 d'abril de 2004

De	RÀDIO TARRAGONA
A	Joan Gómez Pallarès
Assumpte	II Reunió Internacional sobre Poesia Epigràfica Llatina
Dia	17 de setembre de 2004

De	ONDA CERO RADIO
A	Josep Maria Macias
Assumpte	Publicació del llibre <i>Les termes públiques de l'àrea portuària de Tarraco. Carrer de Sant Miquel de Tarragona</i>
Dia	2 de desembre de 2004